

Leerlingenstromen en de samenstelling van schoolpopulaties

tweede druk

Gemeente Nijmegen

Afdeling O&S

1 februari 2003

Inhoudsopgave

1	De onderzoeksvragen in het kort beantwoord	3
1.1	Zijn er leerlingenstromen, hoe groot en wat zijn de kwantitatieve gevolgen	3
1.2	De samenstelling van de stromen	4
1.2.1	De samenstelling van de uitstroom naar etniciteit	4
1.2.2	De samenstelling naar leerlingengewicht	5
1.3	Gevolgen van de leerlingenstromen	5
1.3.1	De gevolgen samenhangend met etniciteit	5
1.3.2	De gevolgen samenhangend met leerlingengewicht	7
2	Probleemstelling en uitwerking	11
2.1	Probleemstelling	11
2.2	De uitwerking	11
2.3	De uitvoering	14
3	Onderzoeksopzet	17
4	Leerlingenstromen tussen stadsdelen	21
4.1	Omvang leerlingenstromingen tussen stadsdelen	21
4.2	Samenstellingen leerlingenstromen	22
4.3	Gevolgen voor de schoolpopulatie	23
5	Leerlingenstromen tussen wijken	27
5.1	De omvang van de leerlingenstromen tussen wijken	27
5.1.1	Totalen per stadsdeel	27
5.1.2	Omvang per wijk	28
5.1.3	De invloed van in- en uitstroom op de omvang van scholen	29
5.2	De samenstelling van de leerlingenstromen tussen wijken	32
5.3	De gevolgen voor de schoolpopulaties in wijken	34
5.3.1	Oost	34
5.3.2	Zuid	35
5.3.3	West	36
5.3.4	Dukenburg	37
5.3.5	Lindenholt	38
5.3.6	De invloed van in- en uitstroom op samenstelling schoolpopulaties	39
6	Bijlage: Kaart ligging basisscholen	45

1 De onderzoeksvragen in het kort beantwoord

1.1 Zijn er leerlingenstromen, hoe groot en wat zijn de kwantitatieve gevolgen

De eerste onderzoeksvraag betreft het bestaan van leerlingenstromen en zo ja hoe groot die stromen zijn en wat de eventuele kwantitatieve gevolgen hiervan zijn. Om deze en de vervolg vragen te kunnen beantwoorden is afgesproken, dat als kinderen niet in de wijk naar school gaan waar ze wonen er sprake is van een stroom. Dit is nagegaan en de relevante gegevens hiervoor zijn nader geanalyseerd. Dit leidt tot de volgende conclusies.

Conclusies met betrekking tot het bestaan en de de omvang van leerlingenstromen

- In Nijmegen blijken in het schooljaar 2001-2002 11901 basisschoolleerlingen naar school te gaan. Daarvan gaan er 6494 binnen de eigen wijk naar school. Dat is bijna 57% van alle leerlingen. Dit betekent ook dat 43% van de basisschoolleerlingen buiten de eigen wijk naar school gaat. Met andere woorden er is een leerlingenstroom, die 43% van alle basisschoolkinderen omvat.
- Hierbij moet opgemerkt worden dat niet alle wijken een school hebben. Daardoor is 5% van alle 11901 kinderen gedwongen buiten de eigen wijk naar school te gaan. Als daar ook de kinderen in de wijk Altrade bij worden geteld, omdat in die wijk alleen een islamitische school gevestigd is dan betreft het 9% van alle 11901 kinderen, die in Nijmegen een school bezoeken.
Je zou dus ook kunnen zeggen dat er in plaats van een leerlingenstroom van 43% er een leerlingenstroom van of 38 of 34% in Nijmegen is.
- Alle wijken in Oost (met een basisgeneratie van 2181 leerlingen) hebben te maken met een instroom en een uitstroom. In totaal gaat bijna 55% van de kinderen in Oost niet in de wijk waar men woont maar in een andere wijk in Oost naar school. Ook hierbij moet opgemerkt worden dat niet alle wijken in Oost een school hebben. Daardoor is 10% van de kinderen in Oost gedwongen buiten de eigen wijk naar school te gaan. Als daar ook de kinderen in de wijk Altrade bij worden geteld, omdat in die wijk alleen een islamitische school gevestigd is dan betreft het zelfs 31% van alle 2181 kinderen, die in Oost wonen.
Je zou dus ook kunnen zeggen dat er in plaats van een leerlingenstroom van 55% er een leerlingenstroom van of 45 of 24% in Nijmegen-Oost is.
- Alle wijken in Zuid (met een basisgeneratie van 3259 leerlingen) hebben te maken met een instroom en uitstroom. In totaal gaat 44% van de kinderen in Zuid niet in de wijk waar men woont naar school.
Ook hier hebben niet alle wijken een school. Daardoor wordt 12% van de kinderen in Zuid gedwongen buiten de eigen wijk naar school te gaan.
Je zou dus ook kunnen zeggen dat er in plaats van een leerlingenstroom van 44% er een leerlingenstroom van 32% in Zuid is.
- In West (met een basisgeneratie van 2240 leerlingen) gaat 43% van de leerlingen buiten de eigen wijk naar school. Alle wijken in West hebben te maken met een instroom en een uitstroom.
- Alle wijken in Dukenburg (met een basisgeneratie van 1933 leerlingen) hebben te maken met een in- en uitstroom. In totaal gaat 38% van de kinderen in Dukenburg niet in de wijk waar men woont naar school.

- Alle wijken in Lindenholt (met een basisgeneratie van 1797 leerlingen) hebben te maken met een in- en uitstroom. In totaal gaat 32% van de kinderen in Lindenholt niet in de wijk waar men woont naar school.

Conclusies met betrekking tot de gevolgen voor de omvang van schoolpopulaties

- Lang niet alle leerlingen van basisscholen gaan in de eigen wijk naar school. Het gaat om 43% van alle leerlingen. Met andere woorden er is een aanzienlijke stroom van basisschoolleerlingen.
- Alle wijken in Nijmegen hebben met "stromende" kinderen te maken. In alle wijken van Nijmegen is er sprake van een instroom en uitstroom.
- Deze leerlingenstromen hebben gevolgen voor de omvang van scholen.
- Het blijkt namelijk dat van de 9 kleinere scholen (met 225 of minder leerlingen) er 6 in een wijk liggen met een vertrekoverschot en 3 in een wijk met een klein vestigingsoverschot van leerlingen. Bovendien liggen van de 15 grotere scholen er 11 in een wijk met een vestigingsoverschot van leerlingen. Dus, scholen die het getalsmatig gezien slechter doen zitten vaker dan gemiddeld in wijken met een vertrekoverschot, scholen die het getalsmatig gezien beter doen zitten vaker dan gemiddeld in wijken met een vestigingsoverschot.
- Het soort onderwijs speelt een rol mee in het tot stand brengen van leerlingenstromen. Scholen met montessorionderwijs en dergelijke komen vaker dan gemiddeld voor in wijken met een vestigingsoverschot. Deze scholen trekken blijkbaar leerlingen aan. Uit ander onderzoek blijkt bovendien, dat bij deze scholen de leerlingen uit de eigen wijk een relatief gering aandeel van de totale schoolpopulatie vormen. Het groter deel van de leerlingen komt dus van buiten de eigen wijk.

1.2 De samenstelling van de stromen

De tweede en derde onderzoeksvraag betreffen de samenstelling van de leerlingenstromen naar etniciteit en leerlingengewicht en de eventuele gevolgen hiervan voor de samenstelling van de schoolpopulaties. Deze vragen zijn gesteld, omdat men wil weten of de samenstelling van de leerlingenstroom van invloed is op de samenstelling van de schoolpopulaties. De achterliggende vraag hierbij is eigenlijk of de schoolpopulaties door de in- en uitstroom afwijken van de basisgeneratie. Dit wil zeggen afwijken van de kinderen die in de wijk wonen. In deze paragraaf zal worden ingegaan op de samenstelling van de leerlingenstromen. In de volgende paragraaf zal worden stilgestaan bij de gevolgen.

1.2.1 De samenstelling van de uitstroom naar etniciteit

- Kinderen van alle etniciteiten stromen. Ze stromen echter niet in gelijke mate. Terwijl er voor heel Nijmegen een uitstroom van 43% geconstateerd is, blijkt van de autochtone en westerse allochtone leerlingen 44% niet in de eigen wijk naar school te gaan. Voor de niet-westerse allochtone leerlingen bedraagt dat percentage 34. Een verschil van 10%. Bovendien zijn er verschillen tussen stadsdelen en wijken. Want, terwijl er voor heel Nijmegen een gemiddeld verschil van 10% geconstateerd wordt, is dat verschil in Nijmegen-West twee keer zo groot. Van de niet-westerse allochtone leerlingen

stroomt 20% minder uit dan van de autochtone en westerse allochtone leerlingen. In de andere stadsdelen liggen deze verschillen tussen het minimum van 1% (Oost) en maximum van 12% (Zuid). Steeds stromen autochtone leerlingen meer uit dan niet-westerse allochtone leerlingen.

- De uitstroom in Nijmegen bestaat voor 79% uit autochtone en westerse allochtone en voor 21% uit niet-westerse allochtone leerlingen.
Ter vergelijking: Het aantal autochtone - en westerse allochtone leerlingen in Nijmegen bedraagt 76% en het aantal niet-westerse allochtone leerlingen 24%. De verschillen tussen basisgeneratie en uitstromende leerlingen voor etniciteit zijn getotaliseerd voor heel Nijmegen klein. Dit betekent niet, dat er geen grotere verschillen op wijkniveau of tussen scholen te constateren zijn. Verder op komen we hierop terug.

1.2.2 De samenstelling naar leerlingengewicht

- Ook alle onderscheiden soorten gewichtsleerlingen stromen. En ook zij stromen niet in gelijke mate. En ook hier zijn er verschillen tussen stadsdelen en wijken. Van alle 1,0-leerlingen in Nijmegen gaat 39% niet in de eigen wijk naar school. Van de leerlingen met een zwaarder gewicht dan 1,0 gaat daarentegen 29% niet in de eigen wijk naar school.
Het blijkt dat vooral in Nijmegen-West het percentage 1,0-leerlingen dat niet in de eigen wijk naar school gaat met 62 groot genoemd mag worden. In de andere stadsdelen ligt dat percentage tussen 30% (Dukenburg) en 48% (Oost). Alleen in Dukenburg stromen de leerlingen met een gewicht van 1,25 en 1,9 meer dan de 1,0-leerlingen.
- De uitstroom van leerlingen in Nijmegen bestaat voor 69% uit 1,0-leerlingen en voor 31% uit overige gewichtsleerlingen. Ter vergelijking: Het aantal 1,0-leerlingen in Nijmegen bedraagt 68% en het aantal overige gewichtsleerlingen 32%. Dit is een te verwaarlozen verschil. Dit betekent niet, dat er geen grotere verschillen op wijkniveau of tussen scholen bestaan. Ook op dit onderwerp komen we verderop terug.

1.3 Gevolgen van de leerlingenstromen

De vraag die in deze paragraaf centraal staat is of de leerlingenstromen gevolgen hebben voor de schoolpopulaties.

1.3.1 De gevolgen samenhangend met etniciteit

We hebben geconstateerd, dat de leerlingenstromen afwijken van de basisgeneraties. Autochtone leerlingen zijn in die stromen oververtegenwoordigd en niet-westerse allochtone leerlingen ondervertegenwoordigd.

Het lijkt logisch dat dit resulteert in enerzijds een oververtegenwoordiging van autochtone leerlingen op scholen in wijken met een vestigingsoverschot en anderzijds een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen op scholen in wijken met een vertrekoverschot. Dit is voor niet-westerse allochtone leerlingen nagegaan. Hierbij bleek het volgende.

- 7 van de 36 basisscholen (of 19%), die in het onderzoek vertegenwoordigd zijn, hebben een oververtegenwoordiging van 10% of meer van niet-westerse allochtone leerlingen;
- Deze oververtegenwoordigingen liggen tussen de 11% (een school in Lankforst) en 17% (een school in Hatert);
- 6 van die 7 scholen met een grote oververtegenwoordiging liggen in een wijk met een vertrekoverschot.

De conclusie kan dus zijn, dat de leerlingenstromen invloed hebben op de samenstelling van de schoolpopulaties voor het kenmerk etniciteit.

Bij bovenstaande gegevens moet nog het volgende opgemerkt worden.

Opmerkingen

In de eerste plaats moet opgemerkt worden dat er in Nijmegen 8 scholen zijn waar meer dan 50% van de leerlingen de niet-westerse allochtone etniciteit hebben. Van deze scholen hebben De Meijboom in Meijhorst 65%, De Wieken in de Wolfskuil 62% en Groot Nijeveld in Nijeveld 62% de meeste niet-westerse allochtone leerlingen. Met betrekking tot deze hoge percentages niet-westerse allochtonen in de schoolpopulatie kunnen de volgende twee opvallende constatering worden gedaan.

In de eerste plaats is het opvallend dat de drie met name genoemde scholen in wijken liggen met eveneens veel niet-westerse allochtone leerlingen in de basisgeneratie. Dat geldt voor én Meijhorst met 61% én de Wolfskuil met 54% én Nijeveld met 50%. Wordt Abibakr buiten beschouwing gelaten dan blijken de andere 4 scholen met veel niet-westerse allochtone leerlingen in wijken te liggen met basisgeneraties die tussen de 38 (Aldenhof) en 45% (Neerbosch Oost) niet-westerse allochtonen bevat. Dus eveneens in wijken met relatief veel niet-westerse allochtone leerlingen. Ter vergelijking: In heel Nijmegen is 26% van de leerlingen een niet-westerse allochtoon.

- Met andere woorden, scholen met veel niet-westerse allochtone leerlingen zijn in wijken gehuisvest met veel niet-westerse allochtone kinderen.

In de tweede plaats is het opvallend dat van de 6 wijken met de 7 scholen met 50% of meer niet-westerse leerlingen (Abibakr niet meegerekend) er 4 een grotere uitstroom van autochtone leerlingen hebben dan de gemiddelde uitstroom in het stadsdeel waarin de wijk ligt. Het gaat dan om de wijken Nijeveld met 68% (versus 44% in het stadsdeel Zuid), Wolfskuil met 61% (versus 43% in het stadsdeel West), Meijhorst met 48% (versus 38% in Dukenburg) en Aldenhof met eveneens 48% (versus 38% in Dukenburg).

Voor de andere twee wijken (Hatert en Neerbosch) kan in dit verband het volgende geconstateerd worden.

In Hatert is geen sprake van een grotere uitstroom van autochtone leerlingen (zelfs lager dan het gemiddelde van het stadsdeel Zuid) . Maar in die wijk zijn twee scholen waarvan de één wel een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen heeft en de andere niet.

En in Neerbosch ligt de uitstroom van autochtone leerlingen gelijk aan het gemiddelde van het stadsdeel West. Deze wijk ligt tamelijk geïsoleerd van de naastgelegen wijken, waardoor de uitwisseling van leerlingen moeilijker is dan gemiddeld.

- Met andere woorden, de uitstroom van autochtone leerlingen in wijken met een relatief groot aandeel niet-westerse allochtone leerlingen in de basisgeneratie (38%

of meer) is over het algemeen groter dan in wijken met relatief kleiner aandeel niet-westerse allochtone leerlingen.

Verder moet opgemerkt worden, dat bij 5 scholen zich een combinatie voor doet van veel (50% of meer) niet-westerse allochtone leerlingen op school en een grotere (10% of meer) oververtegenwoordiging ten opzichte van de basisgeneratie.

Dit betekent voor deze scholen ook automatisch een ondervertegenwoordiging van autochtone leerlingen.

De volgende tabel laat zien om welke scholen met een concentratie van niet-westerse allochtone leerlingen het gaat.

scholen	50% of meer niet-westerse allochtonen	afwijking van basisgeneratie van 10% of meer
Abibakr	ja	ja
De Klumpert	ja	ja
Groot Nijeveld	ja	ja
De Wieken	ja	ja
De Zonnewende	nee	ja
Het Octaaf	ja	nee
Michiel de Ruijter	ja	nee
De Aldenhove	ja	ja
De Meijboom	ja	nee
Lankforst	nee	ja

Soort onderwijs en etniciteit

Het blijkt, dat van de 8 scholen met montessorionderwijs en dergelijke er twee (of 25%) een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen hebben van 6% of meer. Bij de andere scholen zijn dat er 18 (of 64%).

- Met andere woorden, er blijkt er een samenhang te bestaan tussen het soort onderwijs en de oververtegenwoordiging van autochtone en westerse allochtone leerlingen enerzijds en niet-westerse allochtone leerlingen anderzijds. De scholen met een specifieke pedagogisch-didactische richting trekken meer autochtone leerlingen dan de andere scholen.

1.3.2 De gevolgen samenhangend met leerlingengewicht

We hebben geconstateerd, dat de leerlingenstromen voor leerlingengewicht afwijken van de basisgeneraties. De 1,0-leerlingen zijn in die stromen oververtegenwoordigd. Het lijkt logisch dat dit resulteert in enerzijds een oververtegenwoordiging van 1,0-leerlingen op scholen in wijken met een vestigingsoverschot en anderzijds een oververtegenwoordiging van 1,25- en 1,9-leerlingen op scholen in wijken met een vertrekoverschot. Dit is voor 1,25- en 1,9-leerlingen nagegaan. Hierbij bleek het volgende.

- 13 van de 36 scholen (of 36%) hebben een oververtegenwoordiging van 1,25- en 1,9-leerlingen van 10% of meer;
- Deze oververtegenwoordigingen liggen tussen de 11% (Klokkenberg) en 27% (Zonnewende) en liggen in de helft van de gevallen boven de 20%.
- 10 van de 13 scholen met een oververtegenwoordiging van 1,25- en 1,9-leerlingen van 10% of meer liggen in wijken met een vertrekoverschot.

De conclusie kan dus zijn, dat de leerlingenstromen invloed hebben op de samenstelling van de schoolpopulaties voor het kenmerk leerlingengewicht.

Bij bovenstaande gegevens moet nog het volgende opgemerkt worden.

Opmerkingen

In de eerste plaats moet er opgewezen worden dat de verschillen tussen basisgeneratie en schoolpopulatie bij leerlingengewicht groter is dan bij etniciteit.

Nu zijn er 13 scholen waar de 1,25- en 1,9-leerlingen met meer dan 10% oververtegenwoordigd zijn. Bovendien gaat het bij deze oververtegenwoordiging in de helft van de gevallen om afwijkingen groter dan 20%.

Ook zijn er nu 12 scholen (in plaats van 8 bij etniciteit) met meer dan 50% 1,25- en 1,9-leerlingen. Er zijn zelfs 5 scholen met 70% of meer van de genoemde leerlingen. Het gaat dan om de scholen Abibakr (79%) in Altrade, De Klumpert (98%) in Hatert, Groot Nijeveld (93%) in Nijeveld, De Wieken (100%) in de Wolfskuil en De Meijboom (70%) in Meijhorst.

In de tweede plaats is bij 8 van de 13 scholen met een oververtegenwoordiging van de 1,25- en 1,9-leerlingen van 10% te constateren dat de schoolpopulatie 50% of meer 1,25 en 1,9-leerlingen bevat.

Deze gegevens overziend rijst de vraag of deze situatie niet evenzeer de aandacht behoort te hebben als de situatie voor etniciteit.

De volgende tabel laat zien om welke scholen met een concentratie van gewichtsléerlingen het gaat.

scholen	50% of meer 1,25 en 1,9-leerlingen	onderverte- genwoordig- ing van 10% of meer van 1,0- leerlingen
Abibakr	ja	ja
De Klumpert	ja	ja
De Vossenburcht	ja	nee
Groot Nijeveld	ja	ja
Aquamarijn	ja	ja
De Wieken	ja	ja
Michiel de Ruijter	ja	ja
De Zonnewende	ja	ja
Het Octaaf	ja	ja
De Aldenhove	ja	nee
Prins Maurits	ja	nee
De Meijboom	ja	nee
De Driemaster	nee	ja
De Klokkenberg	nee	ja
De Kleine Wereld	nee	ja
De Dukendonk	nee	ja
De Lankforst	nee	ja
De Bloemberg	nee	ja

Soort onderwijs en leerlingengewicht

Het blijkt, dat van de 8 scholen met montessorionderwijs en dergelijke er twee (of 25%) een ondervertegenwoordiging van 1,0-leerlingen hebben van 6% of meer. Bij de scholen met gewoon basisonderwijs hebben er 15 van de 28 (of 54%) een dergelijke ondervertegenwoordiging.

- Met andere woorden, er is een samenhang tussen het soort onderwijs en de oververtegenwoordiging van 1,0-leerlingen enerzijds en 1,25- en 1,9-leerlingen anderzijds. De scholen met een specifieke pedagogisch-didactische richting trekken relatief meer 1,0-leerlingen dan de andere scholen.

2 Probleemstelling en uitwerking

2.1 Probleemstelling

In augustus 2000 heeft het besturenberaad van de Nijmeegse basisscholen een commissie "Bereikbaarheid en Spreiding" ingesteld met de opdracht het rapport "Schaalvergroting" uit 1992 te actualiseren.

Aan de commissie werd gevraagd daarbij speciale aandacht te geven aan de vraag of er op de Nijmeegse basisscholen sprake is van een segregatie naar etniciteit en naar leerlingengewicht.

Het feit dat er in Nijmegen grote verschillen in de omvang van de scholen bestaan, baart de gemeente en het besturenberaad van het primaire onderwijs zorgen. Zo is er een kleine (islamitische) school met 80 leerlingen maar zijn er ook vier scholen met meer dan vijfhonderd leerlingen. Men wenst inzicht in de eventuele oorzaken hiervoor. Daarbij vraagt men zich vooral af of er leerlingenstromen van de ene naar de andere wijk zijn en of deze stromen gevolgen hebben voor de samenstelling van de schoolpopulatie naar bijvoorbeeld etniciteit en leerlingengewicht. Ook vraagt men zich af of die samenstellingen van schoolpopulaties op hun beurt een versterkende werking op die stromen hebben.

In dat kader heeft de commissie aan de gemeente Nijmegen gevraagd een onderzoek te doen naar:

- a. het bestaan van leerlingenstromen en;
- b. het effect daarvan op de samenstelling en omvang van scholen.

Voor dat onderzoek is de volgende probleemstelling geformuleerd:

"Is er sprake van leerlingenstromen in het Nijmeegse basisonderwijs en zo ja hoe is de omvang en de samenstelling van die stromen naar etniciteit en leerlingengewicht. Daarnaast is er de vraag of de eventuele leerlingenstromen gevolgen hebben voor de omvang en samenstelling van de schoolpopulaties vergeleken met de basisgeneraties"

In de volgende paragraaf zal nader op de in deze probleemstelling gebruikte begrippen "leerlingenstroom", "basisonderwijs", "schoolpopulaties", "basisgeneraties", "eticiteit" en "leerlingengewicht" ingegaan worden.

2.2 De uitwerking

Leerlingenstromen, in- en uitstroom

In dit onderzoek is een leerlingenstroom gedefinieerd als 'het buiten de eigen wijk- of het eigen stadsdeel' naar school gaan.

Nijmegen is opgedeeld in stadsdelen en wijken. In dit onderzoek zijn 6 stadsdelen en 44 wijken onderscheiden.

Om de vraag naar het eventuele bestaan van stromen leerlingen te kunnen beantwoorden zal nagegaan moeten worden in welke wijken en stadsdelen leerlingen wonen (basisgeneratie) en naar school gaan (schoolpopulatie).

Zoals gezegd wordt in de definitie van leerlingenstromen bij “het wonen” en “naar school gaan” uitgegaan van de eigen woonbuurt. De eigen woonbuurt is daarbij gedefinieerd als het eigen stadsdeel en de eigen woonwijk.

Om te kunnen bepalen of er leerlingenstromen zijn moet in het eerste geval (eigen stadsdeel) nagegaan worden of kinderen buiten het stadsdeel naar school gaan waar ze wonen. Is dit het geval dan is er sprake van een stroom.

De beantwoording van de vraag naar het bestaan van stromen tussen stadsdelen lijkt geen praktische problemen op te roepen. In alle Nijmeegse stadsdelen wonen leerlingen en staan scholen. Bovendien is het bekend waar scholen staan en waar leerlingen wonen en naar school gaan.

Wordt uitgegaan van de tweede opvatting van woonbuurt, namelijk die van de eigen wijk, dan blijkt dat niet alle 44 Nijmeegse wijken in het onderzoek betrokken kunnen worden. Soms heeft dat te maken met het feit dat een wijk geen of slechts enkele inwoners heeft, soms omdat er geen basisschool is.

Het eerste geldt voor de wijken Haven en Industrierrein (25), Vogelzang (38), 't Bos (43), Westkanaaldijk (47), Neerbosch West (48) en Bijsterhuizen (49). Het zijn wijken met vooral een werkgelegenheidsfunctie.

Daarnaast hebben de wijken Centrum (01), Kwakkenberg (07), Groenewoud (08), Ooyse Schependom (09), Hatertse Hei (14), Heijendaal (17), Staddijk (39) en Ressen (50) geen basisschool.

Voor deze laatst genoemde wijken kunnen geen vergelijkingen gemaakt worden tussen basisgeneratie en schoolpopulatie, omdat er geen schoolpopulatie is.

Bovendien heeft één school twee locaties, die in twee wijken (Hunnerberg en Galgenveld) gehuisvest zijn, maar waarvan de leerlingen aan één wijk (Hunnerberg) toegekend zijn. Het is mogelijk dat daardoor de in dit onderzoek genoemde schoolpopulaties voor die wijken niet overeenstemmen met de werkelijke schoolpopulaties.

Kortom, het onderzoek heeft zijn beperkingen.

De leerlingenstromen kunnen onderscheiden worden in een uitstroom en een instroom. Uitgaande van de buurten **A** en **B** is er sprake van een uitstroom uit **A** als kinderen uit buurt **A** naar een school in bijvoorbeeld buurt **B** gaan. In dit voorbeeld is er in buurt **B** dan sprake van een instroom.

Ook in buurt **A** kan sprake zijn van een instroom als kinderen uit buurt **B** naar de school in buurt **A** komen. In buurt **B** is in dit geval een uitstroom.

Basisonderwijs

Het tweede te verklaren begrip is “basisonderwijs”.

Het “basisonderwijs” omvat in dit onderzoek 40 scholen van het reguliere primaire onderwijs in Nijmegen.

De scholen kunnen onderscheiden worden naar denominatie en pedagogisch-didactische richting. Zo zijn er 24 katholieke -, 3 protestants christelijke -, 5 algemeen bijzondere – en 7 openbare scholen. Daarnaast zijn van deze 40 scholen er 8 met een specifieke pedagogisch-didactische grondslag (Jenaplan, Montessori, vrije school).

In dit onderzoek is geen aandacht besteed aan de mogelijke invloed van de denominatie, omdat bekend is, dat de denominatie nauwelijks van invloed is op de schoolkeuze

Er is wel enige aandacht besteed aan de pedagogisch-didactische richting.

In dit onderzoek zijn alleen de Nijmeegse basisschoolkinderen (groep 1 t/m 8) vertegenwoordigd die in Nijmegen onderwijs volgen. Dit betekent dat Nijmeegse kinderen die buiten Nijmegen naar school gaan én kinderen van buiten Nijmegen die in Nijmegen naar school gaan niet in dit onderzoek zijn opgenomen.

Schoolpopulatie

De kinderen die een school bezoeken noemen we in dit rapport “de schoolpopulatie”.

Basisgeneratie

De basisgeneratie wordt gevormd door het aantal kinderen van 4 t/m 11 jaar en 30% van de 12 jarigen, die in de buurt van een school wonen.

Etniciteit

Het derde begrip waarop wordt ingegaan is de etniciteit.

In dit onderzoek wordt een verschil gemaakt tussen Nederlandse, westerse allochtone en niet-westerse allochtone kinderen.

In het gemeentelijke bevolkingsregister van Nijmegen wordt bij het bepalen van de etniciteit over het algemeen gebruik gemaakt van de zogenoemde Biza/VNG classificaties. In deze classificatie wordt met behulp van drie objectieve criteria, te weten, het geboorteland van de persoon, het geboorteland van de moeder en het geboorteland van de vader, vastgesteld wat zijn of haar etnische herkomst is. Indien minstens één van de drie geboortelands behoort tot één van de doelgroepen van het minderhedenbeleid, wordt de persoon in kwestie tot een doelgroep van het minderhedenbeleid gerekend.

Op basis van deze classificatie zijn leerlingen ingedeeld in de drie hierboven genoemde categorieën.

De westerse allochtonen, bestaan voornamelijk uit Duitse -, Belgische - en Britse - kinderen.

De niet-westerse allochtonen bestaan voornamelijk uit Turkse -, Marokkaanse -, Antilliaanse -, Arubaanse - en Surinaamse kinderen. Daarnaast maken o.a. Iraans/Iraakse - en Indonesische kinderen deel van de niet-westerse allochtonen uit.

De grootste etnische groepen zijn de Turkse - en Marokkaanse kinderen.

In dit onderzoek zijn 11852 kinderen vertegenwoordigd, waarvan de etniciteit bekend is. Het betreft 8333 Nederlandse kinderen, 490 westerse allochtone kinderen en 2759 niet-westerse allochtone kinderen, respectievelijk 72, 4 en 24%.

Leerlingengewicht

Tenslotte wordt ingegaan op het begrip leerlingengewicht.

Het leerlingengewicht is de waarde die wordt toegekend aan een scholier in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid op basis van omstandigheden die de kansarmoede bepalen. Deze kans wordt berekend op basis van o.a. de opleiding en werksituatie van

de verzorgers (sociaal economische kenmerken) én de allochtone afkomst van de scholier en ouders. Er wordt een onderscheid gemaakt naar vijf groepen. Te weten de 1,9-leerlingen, de 1,7-leerlingen, de 1,4-leerlingen, de 1,25-leerlingen en de 1,0-leerlingen. Bij deze gewichten wordt het kind met een gewicht van 1,9 de kleinste kans en die met een gewicht van 1,0 de grootste kans op een succesvolle schoolloopbaan toegedicht.

De laatst genoemde groep is veruit de grootste.

Aangezien twee scholen (ca. 750 leerlingen) ontbreken, is het leerlingengewicht van 11310 Nijmeegse basisschoolkinderen en – daarmee voor bijna 94% – bekend.

In het onderzoek is een onderscheid gemaakt tussen 1,0 -, 1,25 - en 1,9-leerlingen.

De 1,4 – en 1,7-leerlingen zijn buiten beschouwing gebleven. Deze twee groepen vormen samen nog niet één procent van het totale Nijmeegse leerlingpopulatie.

De 1,0-groep is veruit de grootste met 7665 kinderen.

De 1,25-groep is met 1505 kinderen de kleinste.

Tot slot zijn er nog 1961 leerlingen met het gewicht 1,9 opgenomen in dit onderzoek.

De relatieve vertegenwoordiging is daarmee respectievelijk 68, 13 en 17% (van de leerlingen van wie het gewicht bekend is).

Gevolgen omvang en samenstelling schoolpopulatie

Bij leerlingenstromen kunnen een instroom en uitstroom onderscheiden worden. Een instroom betekent dat er leerlingen van buiten de eigen buurt bijkomen en zou een winst voor de school genoemd kunnen worden. Een uitstroom betekent dat er kinderen wegtrekken en zou een verlies voor de school genoemd kunnen worden.

Leerlingenstromen kunnen dus winst of verlies in aantallen leerlingen voor een school betekenen.

Het is voor te stellen dat afhankelijk van de samenstelling van de uitstroom en de instroom naar etniciteit en leerlingengewicht de samenstelling van de schoolpopulatie kan gaan afwijken van bijvoorbeeld de samenstelling van de woonbuurt (de basisgeneratie).

Bij de vraag naar de gevolgen van de leerlingenstromen voor de omvang en samenstelling van de schoolpopulatie gaat het om deze eventuele veranderingen.

2.3 De uitvoering

De opdracht voor dit onderzoek is verleend aan de gemeentelijke afdeling Onderzoek en Statistiek. Het onderzoek is gedeeltelijk uitgevoerd door Daan Steenman, student aan de faculteit Sociale Geografie van de Katholieke Universiteit Nijmegen, die daarmee zijn stageverplichting vervulde en die zijn bevindingen presenteerde in zijn stageverslag getiteld "Een onderzoek naar sociaalruimtelijke aspecten rondom leerlingenstromen, september 2002".

Deze samenvatting is een product van de afdeling Onderzoek en Statistiek en een bewerking en uitbreiding van het onderzoeksverslag van Daan Steenman.

Tweede druk

Dit rapport behoort tot de tweede druk.

In december 2002 is de eerste druk van dit rapport verschenen.

Omdat er een tweede druk nodig was en er nieuwe gegevens beschikbaar kwamen, zijn er ten opzichte van de eerste druk enige veranderingen in de tekst aangebracht.

3 Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet voor het bepalen van leerlingenstromen

De eerste vraag die door dit onderzoek beantwoord dient te worden is of er sprake is van leerlingenstromen in het Nijmeegse reguliere basisonderwijs. Indien dat het geval is dient ingegaan te worden op de omvang van de eventuele instroom en uitstroom.

Bij de bepaling van het bestaan van een leerlingenstroom is uitgegaan van de gedachte dat kinderen in principe naar de dichtstbijzijnde school in de woonbuurt gaan. Deze gedachte steunt op de praktijk. Uit onderzoek blijkt steeds weer dat de afstand tussen huis en school de belangrijkste factor is voor de keuze van een basisschool. Gesteld zou dus kunnen worden, dat er een leerlingenstroom ontstaat als kinderen van dit principe afwijken en dus niet de dichtstbijzijnde maar een verder afgelegen school gaan.

De vraag is hoe “de dichtstbijzijnde” en “de verder afgelegen” school bepaald kan worden.

Het is immers ondoenlijk van alle kinderen van Nijmeegse basisscholen de werkelijke afstand van huis tot de dichtstbijzijnde school en de school van hun keuze te bepalen. Daarom is bij het bepalen van de leerlingenstromen van de volgende definitie uitgegaan: “Er is in dit onderzoek sprake van een leerlingenstroom als de leerlingen buiten de eigen wijk- of buiten het eigen stadsdeel naar school gaan.”

In deze definitie gaat het bij “wijk” en “stadsdeel” om de door de gemeente Nijmegen gehanteerde indeling in wijken en stadsdelen.

Als stadsdelen zijn Nijmegen-Oost, Nijmegen-Zuid, Nijmegen-West, Dukenburg, Lindenholt en Nijmegen-Noord onderscheiden.

Dit is een oudere indeling, die in de recentste statistische overzichten van de gemeente Nijmegen niet meer gebruikt wordt. Voor deze oude indeling is gekozen op verzoek van de opdrachtgever. Dit verzoek is gebaseerd op het idee, dat de oude wijkindeling langs “natuurlijke” barrières als auto-, water- en spoorwegen lopen. Barrières, die van belang lijken voor het bepalen van de schoolkeuze. Bij de nieuwe wijkindeling lijken dergelijke barrières minder te bestaan.

De stadsdelen zijn ingedeeld in wijken. In totaal worden er in Nijmegen 44 wijken onderscheiden.

Om de vraag naar het eventuele bestaan van stromen leerlingen te kunnen beantwoorden zal nagegaan moeten worden in welke wijken en stadsdelen leerlingen wonen (basisgeneratie) en naar school gaan (schoolpopulatie).

Zoals gezegd wordt in de definitie van leerlingenstromen bij “het wonen” en “naar school gaan” uitgegaan van de eigen woonbuurt. De eigen woonbuurt is daarbij gedefinieerd als het eigen stadsdeel en de eigen woonwijk.

Om te kunnen bepalen of er leerlingenstromen zijn moet in het eerste geval (eigen stadsdeel) nagegaan worden of kinderen buiten het stadsdeel naar school gaan waar ze wonen. Is dit het geval dan is er sprake van een stroom.

De beantwoording van de vraag naar het bestaan van stromen tussen stadsdelen lijkt geen praktische problemen op te roepen. In alle Nijmeegse stadsdelen wonen leerlingen en staan scholen. Bovendien is het bekend waar scholen staan en waar leerlingen wonen en naar school gaan.

Wordt uitgegaan van de tweede opvatting van woonbuurt, namelijk die van de eigen wijk, dan blijkt dat enkele wijken geen of slechts enkele inwoners (maar geen schoolkinderen) hebben en dat enkele wijken niet over een basisschool beschikken. Het eerste geldt voor de wijken Haven en Industrierrein (25), Vogelzang (38), 't Bos (43), Westkanaaldijk (47), Neerbosch West (48) en Bijsterhuizen (49). Het zijn wijken met vooral een werkgelegenheidsfunctie. Deze wijken zijn niet in het onderzoek betrokken.

Daarnaast hebben de wijken Centrum (01), Kwakkenberg (07), Groenewoud (08), Ooyse Schependom (09), Hatertse Hei (14), Heijendaal (17), Staddijk (39) en Ressen (50) geen basisschool. Deze wijken zijn wel in het onderzoek betrokken en dit betekent dat er in die wijken dus zondermeer een uitstroom van leerlingen is en er dus een leerlingenstroom is.

Onderzoeksopzet voor het bepalen van de samenstelling van leerlingenstromen

De tweede vraag betreft de samenstelling van de eventuele leerlingenstromen naar sociaal-economische en etnische kenmerken.

Gegevens hierover zijn bij de basisscholen bekend. In verband met het onderwijsstimuleringsbeleid houden scholen deze gegevens bij.

Zo kan het sociaal economische kenmerk van een leerling bepaald worden aan de hand van het leerlingengewicht. Een gewicht hoger dan "1" betekent altijd, dat het kind tot de lagere sociaal economische klassen behoort.

De etniciteit wordt bepaald aan de hand van de al genoemde Biza/VNG classificaties. Zoals reeds gezegd, wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen "autochtone" -, "westerse allochtone" - en "niet-westerse allochtone" leerlingen.

De samenstelling van de leerlingenstromen wordt gegeven voor de hele stad en voor de stadsdelen. Het gaat bij de betreffende gegevens om alle kinderen, die niet in de eigen wijk naar school gaan.

Onderzoeksopzet voor het bepalen van de gevolgen van leerlingenstromen voor scholen

De derde vraag die via het onderzoek beantwoord moet worden is of de stromingen gevolgen hebben voor de omvang en samenstelling van schoolpopulaties naar sociaal economische - en etnische kenmerken.

In verband hiermee het volgende.

Als er leerlingenstromen zijn, kan dit betekenen dat er een uitstroom en een instroom is.

Om de gevolgen voor de omvang te kunnen bepalen zal nagegaan worden hoe groot de uit- en de instroom zijn. Is de uitstroom groter dan de instroom dan verliest de woonbuurt leerlingen. De in de woonbuurt aanwezige scholen zullen dan minder leerlingen hoeven te huisvesten dan, uitgaande van het principe "ouders kiezen voor de

school in de woonbuurt", verwacht zou mogen worden. Er is dan sprake van een verlies van leerlingen. Is de instroom in een buurt groter dan de uitstroom dan zullen de scholen in die buurt meer kinderen huisvesten dan op het genoemde principe verwacht mocht worden. Er kan dan van een winstsituatie gesproken worden.

Bij het bepalen van de gevolgen van de in- en uitstroom van leerlingen voor de samenstelling van de schoolpopulatie wordt deze voor twee kenmerken vergeleken met de basispopulatie: de etniciteit en het leerlingengewicht. De eventuele verschillen tussen basis- en schoolpopulatie worden toegeschreven aan de in- en uitstroom.

De gebruikte gegevens

Ten behoeve van dit onderzoek is gekozen voor het gebruik van bestaande informatie. Het merendeel van de (benodigde) leerlinggegevens is al bekend bij de gemeente doordat ze continu worden bijgehouden in het leerplichtbestand van de gemeente. Het gaat dan om woonadres, de school waar ze naar toe gaan en de etniciteit.

In dit onderzoek zijn de gegevens over de leerlingenstromen en de etniciteit gebaseerd op dit leerplichtbestand. De aantallen zijn gecorrigeerd naar de datum van 1-10-2001. Door deze correctie verschillen in het hoofdstuk met de onderzoeksresultaten de aantallen die genoemd worden in de leerlingenstromen van die over de etniciteit.

Het leerlingengewicht ontbreekt in het leerplichtbestand. De betreffende gegevens zijn gebaseerd op gegevens, die de scholen tussen jullie 2001 en januari 2002 aangeleverd hebben.

Uiteindelijk zijn van 33 scholen de gewenste gegevens aangeleverd. Van één van deze scholen zijn de gegevens niet bruikbaar gebleken voor inpassing in een geaggregeerd bestand. Van vijf scholen is als uitgangspunt genomen dat alle leerlingen het gewicht 1,0 hebben. Daarmee heeft de analyse met betrekking tot het leerlingengewicht plaatsgehad over 37 van de 40 scholen. Hierover kunnen in het algemeen statistisch verantwoorde uitspraken gedaan worden.

Door het ontbreken van scholen komen de totalen betreffende het leerlingengewicht niet overeen met die van de etniciteit en de leerlingenstromen.

Bovendien kunnen de gegevens betreffende het leerlingengewicht over de schoolpopulaties voor die stadsdelen waarvoor gegevens over leerlingengewicht ontbreken onnauwkeurig zijn.

Voor dit onderzoek zijn alleen de gegevens gebruikt van kinderen, die in Nijmegen wonen en naar school gaan.

Enige beperkingen door onderzoeksopzet en gebruikte gegevens

Het onderzoek heeft een opzet en gegevens gebruikt, die enige beperkingen aan het onderzoek stellen.

Zo is er in een vorige paragraaf al op gewezen, dat niet alle wijken een eigen school hebben, zodat de kinderen in die wijken automatisch moeten stromen (en er geen verband is met de samenstelling van de schoolpopulaties).

Daarnaast zijn niet altijd de gegevens over de etniciteit van alle leerlingen bekend. Dit leidt er toe dat niet altijd de aantallen over bijvoorbeeld de instroom en de uitstroom in de verschillende tabellen overeenstemmen.

Verder ligt een beperking in het hierboven genoemd feit, dat een school op twee locaties zit in twee verschillende wijken, terwijl de gegevens voor één school

aangeleverd zijn. En tenslotte is van een paar scholen het leerlingengewicht niet bekend.

Dit laatste heeft voor de onderzoeksresultaten de volgende betekenis.

1. Met betrekking tot etniciteit kan geconcludeerd worden dat de basisgeneraties (in wijken en stadsdelen) goed zijn.

De schoolpopulaties zijn voor etniciteit voor bijna alle scholen goed. Alleen de combinatie Buut en Nuts zorgt voor een probleem. De Nuts ontbreekt en de gegevens over de Buut zijn mede gebaseerd op de gegevens van de Nuts.

De schoolpopulaties in wijken zijn om dezelfde reden alleen voor Hunnerberg en Galgenveld niet goed.

Kortom, conclusies over stadsdelen, wijken en scholen betreffende etniciteit zijn betrouwbaar zolang het niet gaat om de twee genoemde wijken en scholen.

2. Met betrekking tot leerlingengewicht kan geconcludeerd worden dat de basisgeneraties van de wijken Hengstdal en Weezenhof niet betrouwbaar zijn, omdat de school in die wijken de gegevens niet hebben geleverd. De basisgeneraties in die wijken zijn alleen gebaseerd op kinderen die buiten de eigen wijk naar school gaan. De basisgeneraties in alle andere wijken zijn betrouwbaar. Ook de schoolpopulaties van de scholen, die aan het onderzoek meegewerkt hebben, zijn goed. Dit betekent, dat de schoolpopulaties in wijken ook goed zijn, voorzover het niet de wijken met de niet mee werkende scholen zijn.

Bovendien werkt het ontbreken van de gegevens van de twee scholen door in de cijfers over zowel basisgeneraties en schoolpopulaties voor de stadsdelen Oost (Hengstdal) en Dukenburg (Weezenhof).

Kortom, de conclusies over scholen, wijken en stadsdelen betreffende leerlingengewicht zijn betrouwbaar zolang het niet gaat om de stadsdelen Oost en Dukenburg, de wijken Hengstdal en Weezenhof en de scholen de Muze en Prins Claus.

In het onderzoeksverslag is hiermee rekening gehouden.

4 Leerlingenstromen tussen stadsdelen

4.1 Omvang leerlingenstromingen tussen stadsdelen

De vraag is of er leerlingenstromen zijn en zo ja hoe groot die stromen zijn. Om te kunnen bepalen of er leerlingenstromen zijn moet nagegaan worden waar kinderen wonen en naar school gaan. De aanname is dat als kinderen niet in de eigen woonbuurt naar school gaan er sprake is van een stroom. In dit hoofdstuk wordt het begrip "woonbuurt" opgevat als het stadsdeel waar het kind woont. In het volgende hoofdstuk wordt van de wijk als woonbuurt uitgegaan.

Om de omvang van de leerlingenstromen tussen stadsdelen te bepalen is nagegaan in welk stadsdeel leerlingen wonen en in welk stadsdeel die leerlingen naar school gaan. Daarbij bleek het volgende.

stadsdeel	aantal kinderen dat in het stadsdeel woont	aantal kinderen dat uit ander stadsdeel komt (instroom)	aantal kinderen dat in het eigen stadsdeel onderwijs volgt		aantal kinderen dat in een ander stadsdeel onderwijs volgt (uitstroom)	
	abs		abs	%	abs	%
Oost	2181	790	2148	98,5	33	1,5
Zuid	3265	159	2659	81,6	608	18,6
West	2244	118	1880	83,8	364	16,2
Dukenburg	1948	113	1821	93,5	127	6,5
Lindenholt	1788	68	1735	96,5	63	3,5
Noord	418	5	407	97,4	10	2,4
onbekend	47	0	0	0	48	100,0
Nijmegen	11901	1253	10650	89,5	1253	10,5

Tabel 4-1 uitstroom per stadsdeel

- In het schooljaar 2001-2002 gaan in Nijmegen in totaal 1253 leerlingen buiten het stadsdeel waar men woont naar school. Het gaat om 10,5% van alle leerlingen van basisscholen.
- Op Nijmegen-Noord (Waal sprong) na bestaan ertussen alle stadsdelen leerlingenstromen.
 De leerlingenstromen zijn niet in alle stadsdelen even groot. Meestal gaat het om kleine aantallen, soms om grote.
 De grootste uitstromen komen voor in Zuid en West (zie laatste twee kolommen). In Zuid is een uitstroom van 608 kinderen. Zij volgen het basisonderwijs dus buiten het eigen stadsdeel. Het gaat dan om 18,6% van alle kinderen die in Zuid wonen. In west volgen 364 kinderen buiten het eigen stadsdeel onderwijs. In West gaat het om 16,2% van alle kinderen.
 In Oost is er een instroom van 790 kinderen. Deze kinderen gaan in Oost naar school, maar wonen dus in een ander stadsdeel dan Oost.
 Nijmegen-Noord trekt geen basisschoolleerlingen uit andere stadsdelen.
- In- en uitstroom zijn niet altijd in balans, dit wil zeggen dat er stadsdelen zijn, die per saldo kinderen verliezen en andere die uiteindelijk kinderen winnen.
 Het totaal aan instroom en uitstroom leidt in Oost tot een netto instroom van 757 kinderen.

In Zuid en West daarentegen is sprake van een netto uitstroom van respectievelijk 449 en 246 leerlingen.

4.2 Samenstellingen leerlingenstromen

De tweede onderzoeksvraag betreft de samenstelling van de leerlingenstromen naar etniciteit en leerlingengewicht. Deze vraag is gesteld, omdat men wil weten of de samenstelling van de leerlingenstroom van invloed is op de samenstelling van de schoolpopulaties. De achterliggende vraag hierbij is eigenlijk of de schoolpopulaties door de in- en uitstroom afwijken van de basisgeneratie.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de vraag naar de samenstelling van de uitstroom. In de volgende paragraaf wordt de basisgeneratie vergeleken met de schoolpopulatie en daarmee de gevolgen van in- en uitstroom voor de schoolpopulatie in beeld gebracht.

Om de vraag naar de samenstelling van de leerlingenstromen te beantwoorden zijn de aantallen leerlingen die niet in het eigen stadsdeel naar school gaan naar de genoemde kenmerken geanalyseerd. Hierbij moet opgemerkt worden, dat deze analyse alleen gedaan is voor de stadsdelen Oost, Zuid en West, omdat in die stadsdelen de in- en uitstroom dusdanig is, dat er enige invloed van op de samenstelling van de schoolpopulaties verwacht mag worden. Dit levert de volgende twee tabellen op.

Stadsdeel	aantal autochtone en niet-westerse allochtone kinder- en woon-achtig in	autochtone en westerse allochtone in- en uitstromers		aantal niet-westerse allochtone kinderen woon-achtig in	niet-westerse allochtone in- en uitstromers	
		abs	%		abs	%
Nijmegen-Oost (instroom)	1872	610	33	270	143	53
Nijmegen-Zuid (uitstroom)	2521	491	19	697	108	15
Nijmegen-West (uitstroom)	1460	279	19	740	75	10

Tabel 4-2 samenstelling uitstroom naar etniciteit

Tabel 4-2 laat zien, dat in Nijmegen-Oost een instroom van autochtone en westerse allochtone kinderen bestaat, van 610 kinderen. Drukken we deze instroom uit als een percentage van alle 1872 autochtone en westerse allochtone kinderen, die in Oost wonen, is dit een derde (33%). De instroom van niet-westerse allochtone kinderen blijkt 143 kinderen te omvatten. Van alle niet-westerse allochtone kinderen die in Oost wonen is dat 53%. Relatief gezien is de instroom van niet-westerse allochtone kinderen dus groter dan de instroom van autochtone en westerse allochtone kinderen.

Wordt deze berekeningswijze ook toegepast op de stadsdelen Zuid en West dan vinden we het volgende.

In Nijmegen-West is de uitstroom van niet-westerse allochtone leerlingen 9% lager dan de uitstroom van de autochtone en westerse allochtone leerlingen. Dit betekent dat er in dat stadsdeel 204 autochtone en westerse allochtone kinderen meer uit hun woonwijk uitstromen dan niet-westerse allochtone leerlingen.

In Zuid ligt de uitstroom van niet-westerse allochtone leerlingen 5% lager dan van de autochtone en westerse allochtone kinderen.

Kortom:

- De instroom van autochtone en westerse allochtone kinderen in Oost is absoluut gezien groter, maar relatief gezien kleiner dan de instroom van niet-westerse allochtone kinderen.
- De uitstroom van autochtone en westerse allochtone kinderen uit Zuid en West is absoluut en relatief groter dan de uitstroom van niet-westerse allochtone kinderen.

Ook voor leerlingengewicht is de instroom (Oost) en uitstroom (Zuid en West) nader geanalyseerd. Dit levert de volgende tabel op.

Stadsdeel	1,0-leerlingen woonachtig in	1,0-leerlingen die in- en uitstromen		overige gewichtsl eer- lingen woonachtig in	overige gewichtsl eer- lingen die in- en uitstromen	
		abs	abs %		abs	abs %
Nijmegen-Oost (instroom)	1604	660	41	121	83	68
Nijmegen-Zuid (uitstroom)	2437	449	18	964	98	10
Nijmegen-West (uitstroom)	1000	271	27	1175	59	5

Tabel 4-3 samenstelling uitstroom naar leerlingengewicht

Tabel 4-3 laat zien, dat de instroom van 1,0-leerlingen in Oost 41% bedraagt van de 1,0-leerlingen, die in Oost wonen. Het percentage overige gewichtsl eerlingen is echter nog groter (68%). Dat komt omdat het aantal overige gewichtsl eerlingen dat in Oost woont klein is.

Tabel 3-3 laat ook zien, dat in Nijmegen-West het percentage 1,0-leerlingen dat niet in de eigen wijk naar school gaat 22% hoger ligt dan bij de andere gewichtscategorieën.

Kortom, de uitstroom bestaat relatief (maar ook absoluut) meer uit 1,0-leerlingen dan overige gewichtsl eerlingen.

Al met al kan geconcludeerd worden, dat autochtone en 1,0-leerlingen meer stromen dan niet-westerse en overige gewichtsl eerlingen.

4.3 Gevolgen voor de schoolpopulatie

Om de gevolgen van de in- en uitstroom in de verschillende stadsdelen voor de schoolpopulatie (de kinderen die in een stadsdeel naar school gaan) in beeld te brengen is de schoolpopulatie vergeleken met de basisgeneratie (de kinderen die in een stadsdeel wonen).

Dit is alleen gedaan voor de stadsdelen met de omvangrijkste in- en uitstromen, te weten Nijmegen-Oost, Nijmegen-Zuid en Nijmegen-West. De leerlingenstromen tussen de andere stadsdelen is zo gering, dat verondersteld wordt, dat hiervan geen invloed uitgaat op de samenstelling van de schoolpopulaties.

Oost

De geconstateerde in- en uitstroom voor Oost leiden uiteindelijk tot een schoolpopulatie, die 757 kinderen groter is dan de basisgeneratie. Het gaat om een toename van 35% ten opzichte van de basisgeneratie. De vraag is in hoeverre deze grote instroom de samenstelling van de schoolpopulatie beïnvloedt.

Met betrekking tot de etniciteit kan het volgende geconstateerd worden.

De schoolpopulatie bestaat voor ruim 80% uit kinderen met een Nederlandse nationaliteit, voor ruim 5% uit westerse allochtone - en 14% uit niet-westerse allochtone kinderen.

Vergeleken met de samenstelling van de basisgeneratie in Oost kan geconstateerd worden, dat door de in- en uitstroom het aandeel autochtone kinderen relatief iets (2,1%) afgenomen is en het aantal westerse en niet-westerse allochtone kinderen iets is toegenomen (respectievelijk 0,7% en 1,5%).

Gezien de totale in- en uitstroom van 35% en het verschil tussen de instroompercentages voor autochtone en westerse allochtone leerlingen enerzijds en niet westerse allochtone leerlingen anderzijds mogen de geconstateerde verschillen tussen basisgeneratie en schoolpopulatie gering genoemd worden.

Met betrekking tot het leerlingengewicht kan geconstateerd worden, dat de schoolpopulatie in Oost voor bijna 92% uit kinderen met een leerlingengewicht van 1,0 bestaat. De kinderen met een gewicht van 1,25 zijn met 2,8% en die met een gewicht van 1,9 met 5,5% vertegenwoordigd.

Vergeleken met de samenstelling van de basisgeneratie in Oost betekent dit, dat het aandeel 1,0- en 1,25-kinderen relatief iets (respectievelijk met 1,3 en 0,1%) afgenomen is en de kinderen met een gewicht van 1,9 iets is toegenomen (namelijk met 1,4%). Ook voor dit kenmerk mogen de gevolgen van de in- en uitstroom, die toch 35% van de basisgeneratie betreft, voor de samenstelling van de schoolgaande populatie in Oost gering genoemd worden.

Kortom, de relatief grote instroom in Oost heeft voor dat stadsdeel nauwelijks invloed op de samenstelling van de schoolpopulatie in Oost. Dit heeft vooral te maken met de absoluut gezien geringe omvang van de instromende niet-westerse allochtone leerlingen en gewichtsleren (1,25 en 1,9).

Zuid

De kwantitatieve gevolgen van uit- en instroom zijn voor de omvang van de schoolgaande populatie in Zuid aanzienlijk. In totaal verlaat immers ruim 18% (608 leerlingen) het stadsdeel om in andere stadsdelen naar school te gaan. Daarnaast stromen er 159 kinderen in. In totaal zijn er dus 767 kinderen bij de in- en uitstroom betrokken. Dit betreft 23% van de basisgeneratie.

De schoolpopulatie in Zuid bestaat voor 74% uit autochtone -, 4% uit westerse allochtone - en 22% uit niet-westerse allochtone kinderen.

Voor de samenstelling naar etniciteit van de in Zuid naar school gaande populatie zijn de gevolgen net als in Oost gering. De in Zuid naar school gaande populatie lijkt wat etniciteit betreft sterk op de basisgeneratie in Zuid (de in Zuid wonende kinderen). Zo is het verschil voor autochtone leerlingen 0,1%, voor westerse allochtone leerlingen 0,5% en voor niet-westerse allochtone leerlingen ook een 0,5%.

De schoolpopulatie in Zuid bestaat voor bijna 70% uit kinderen met leerlingengewicht van 1,0. De kinderen met een gewicht van 1,25 zijn met 12,9% en die met een gewicht van 1,9 met 16,8% vertegenwoordigd.

Vergeleken met de samenstelling van de basisgeneratie in Zuid betekent dit, dat het aandeel 1,0- relatief iets (1,4%) afgenomen is. De kinderen met een gewicht van 1,25 en 1,9 zijn relatief iets toegenomen (namelijk met 1,1 en 0,3%).

De gevolgen van de in- en uitstroom zijn, gezien het aantal kinderen dat bij in- en uitstroom betrokken is, voor de samenstelling van de schoolgaande populatie in Zuid dus gering.

West

De kwantitatieve gevolgen van de uit- en instroom in West zijn voor de omvang van de schoolgaande populatie niet onaanzienlijk. In totaal verlaat immers zo'n 16% het stadsdeel om in andere stadsdelen naar school te gaan. Het gaat dan om 364 kinderen. Daarnaast is er een instroom van 118 kinderen. In totaal zijn dus 482 kinderen bij de in- en uitstroom betrokken. Dat betreft 21% van de basisgeneratie in West.

De schoolpopulatie in West bestaat voor 61% uit autochtone -, 2% uit westers allochtone – en 36% uit niet-westerse allochtone leerlingen. Alhoewel de in- en uitstroom voor de onderscheiden etniciteiten tussen de 4,6 en 12,4% afwijken van de basisgeneratie zijn de gevolgen hiervan voor de samenstelling van de in West naar school gaande populatie gering. Met andere woorden, de in West naar school gaande populatie lijkt wat etniciteit betreft sterk op de basisgeneratie in West (de in West wonende kinderen). De autochtone kinderen zijn 1,9% ondervertegenwoordigd. Ook de westerse allochtone kinderen zijn ondervertegenwoordigd, maar het verschil is hier nog geringer, namelijk 0,9%. Bij de niet-westerse allochtone kinderen kan een verschil van 2,7% tussen de basisgeneratie in West en het aantal in West naar schoolgaande kinderen geconstateerd worden. Bij deze categorie is er sprake van een relatieve oververtegenwoordiging ten opzichte van de basisgeneratie. Alhoewel de verschillen gering genoemd worden zijn de geconstateerde verschillen de groter dan in Oost en Zuid.

De schoolpopulatie in West bestaat voor 39% uit kinderen met een leerlingengewicht van 1,0. De kinderen met een gewicht van 1,25 zijn met 27,2% en die met een gewicht van 1,9 met 33,8% vertegenwoordigd. Vergeleken met de samenstelling van de basisgeneratie in West betekent dit, dat het aandeel 1,0- in de schoolpopulatie met 7,0% afgenomen is, terwijl de kinderen met een gewicht van 1,25 en 1,9 met respectievelijk 3 en 4% zijn toegenomen. De gevolgen van de in- en uitstroom in West zijn voor de samenstelling van de schoolgaande populatie in West in vergelijking met de twee hiervoor behandelde stadsdelen het grootst. Het valt daarbij op, dat het vooral de 1,0-leerlingen zijn die uit West wegtrekken.

5 Leerlingenstromen tussen wijken

5.1 De omvang van de leerlingenstromen tussen wijken

5.1.1 Totalen per stadsdeel

De vraag is of er leerlingenstromen zijn en zo ja hoe groot die stromen zijn. Het belang van deze vraag ligt in de veronderstelling, dat de eventuele stromen van invloed zijn op de grootte van de schoolpopulaties. In deze veronderstelling wordt er van uitgegaan, dat een vestigingsoverschot in een wijk gunstig en een vertrekoverschot in een wijk ongunstig zal zijn voor een school in die wijk.

Om te kunnen bepalen of er leerlingenstromen zijn moet nagegaan worden waar kinderen wonen en naar school gaan. De aanname is dat als kinderen niet in de eigen buurt naar school gaan er sprake is van een stroom.

In het vorig hoofdstuk is het begrip "buurt" opgevat als het stadsdeel waar het kind woont. Het resultaat was, dat 10,5% van de kinderen niet in het eigen stadsdeel naar school blijkt te gaan en dat er dus een stroom van leerlingen onderscheiden kan worden.

In dit hoofdstuk wordt opnieuw naar het bestaan van leerlingenstromen gekeken, maar nu met de aanname dat "de wijk" de eigen buurt is. Omdat een wijk kleiner is dan een stadsdeel is de kans dat kinderen buiten de eigen wijk naar school gaan groter dan de kans buiten het eigen stadsdeel naar school te gaan. Dit alleen al vanwege het feit, dat sommige wijken niet over een school beschikken.

Om het bestaan van leerlingenstromen tussen wijken en de eventuele omvang daarvan te bepalen is nagegaan in welke wijk leerlingen wonen en in welke wijk die leerlingen naar school gaan. Daarbij bleek het volgende.

	basis- genera- tie	binnen eigen wijk naar school	
	abs	abs	%
Nijmegen-Oost	2181	953	43,7
Nijmegen-zuid	3265	1840	56,5
Nijmegen-West	2244	1284	57,3
Dukenburg	1948	1192	61,7
Lindenholt	1788	1225	68,2
Nijmegen-Noord	418	-	-
Nijmegen-totaal	11844	6494	56,8

Tabel 5-1 leerlingenstromen

In de tweede kolom met cijfers wordt het absolute aantal leerlingen gepresenteerd, dat binnen de eigen wijk naar school gaat.

In heel Nijmegen blijken 6494 leerlingen binnen de eigen wijk naar school te gaan. Dat is bijna 57% van alle leerlingen. Dit betekent dat er een leerlingenstroom te onderscheiden is, die 43% van alle basisschoolkinderen omvat.

Vooraf in Nijmegen-Oost gaan relatief weinig (44%) kinderen in de eigen wijk naar school.

5.1.2 Omvang per wijk

5.1.2.1 Oost

Net als bij de stadsdelen is ook bij het bepalen van de omvang van de leerlingenstromen tussen wijken nagegaan waar de leerlingen wonen en waar ze naar school gaan. Daarbij bleek voor Oost het volgende.

Alle wijken in Oost hebben te maken met een instroom en een uitstroom. In totaal gaat bijna 55% van de kinderen in Oost niet in de wijk waar men woont maar in een andere wijk in Oost naar school.

Dit heeft o.a. te maken met het feit, dat 10% van de kinderen niet in de eigen wijk naar school kan, omdat er in die wijken geen school is. Dat is het geval in de wijken Centrum, Kwakkenberg, Groenewoud en Ooyse Schependom. Het betreft 18% van de stromende kinderen. Als daar ook de kinderen uit Altrade bij worden geteld, omdat die school een islamitische signatuur heeft en er weinig tot geen kinderen uit Altrade naar die school gaan, dan gaat het om 31% van alle kinderen en 56% van de stromende kinderen.

Wijken met een grote uitstroom zijn Altrade (456) en Hengstdal (311). Uiteraard is dit nadelig voor de in die wijk gevestigde scholen.

Wijken met een grote instroom zijn Hunnerberg (909) en Galgenveld (715). Het hoeft geen betoog, dat dit gunstig is voor de omvang van de in die wijken gevestigde scholen.

Uiteindelijk zijn vooral Galgenveld en Hunnerberg wijken met per saldo een grote winst in het leerlingenaantal (respectievelijk 583 en 877).

Maar ook Benedenstad (65) en Bottendaal (32) hebben een batig saldo.

Van de wijken met een negatief resultaat van de in- en uitstroom hebben vooral Altrade en Hengstdal te maken met een groot verlies. Die wijken verliezen per saldo 392 en 187 leerlingen aan andere wijken en stadsdelen.

5.1.2.2 Zuid

Alle wijken in Zuid hebben te maken met een instroom en uitstroom.

In totaal gaat 44% van de kinderen in Zuid niet in de wijk waar men woont naar school.

Dit heeft o.a. te maken met het feit, dat 12% van alle kinderen of 29% van de "stromende" kinderen niet in de eigen wijk naar school kan, omdat er in die wijken geen school staat. Dat is het geval in de wijken Hatertse Hei en Heijendaal.

Wijken met een grote instroom zijn Hazenkamp (442), Goffert (163) en St Anna (189).

Wijken met een grote uitstroom zijn Altrade (264), Nijeveld (217) en Grootstal (211).

Uiteindelijk houdt vooral Hazenkamp een groot batig saldo (+377) aan de in- en uitstroom over.

Nijeveld (-187) en Grootstal (-137) zijn door de in- en uitstroom de grotere verliezers in Zuid.

5.1.2.3 West

In West gaat 43% van de leerlingen buiten de eigen wijk naar school.

Alle wijken in West hebben te maken met een instroom en een uitstroom.

Een wijk met een grote instroom is vooral Hees (427).

Wijken met een grote uitstroom zijn met name Wolfskuil (273) en Heseveld (262), maar ook Biezen (192) en Neerbosch (188) kunnen genoemd worden.

Van de 5 wijken die in West bij het onderzoek betrokken zijn kan er met betrekking tot de in- en uitstroom alleen in Hees een batig saldo in het leerlingenaantal geconstateerd worden. In Hees komen er door de in- en uitstroom 386 leerlingen bij.

De andere vier wijken hebben te maken met een uitstroom die groter is dan de instroom. Dit betekent, dat die wijken per saldo tussen de 106 en 207 leerlingen aan andere wijken verliezen.

Omdat de verliezen niet gering zijn zullen de scholen in die wijken (Wolfskuil, Neerbosch, Heseveld en Biezen) dit ongetwijfeld merken in de omvang van hun schoolpopulaties.

5.1.2.4 Dukenburg

Alle wijken in Dukenburg hebben te maken met een in- en uitstroom.

In totaal gaat 38% van de kinderen in Dukenburg niet in de wijk waar men woont naar school. Er is dus sprake van een aanzienlijke leerlingenstroom in Dukenburg. Deze stroom vindt vooral plaats tussen de wijken in Dukenburg (32%).

Deze stromen hebben niets te maken met de afwezigheid van een school in het algemeen. Alle wijken in Dukenburg hebben namelijk een basisschool.

Wijken met een grotere uitstroom zijn Zwanenveld (179) en Malvert (179). Daarnaast kan Meijhorst (124) genoemd worden. Wijken met een grotere instroom zijn Lankforst (271) en opnieuw Malvert (207).

Door de in- en uitstroom verliest Zwanenveld uiteindelijk 161 kinderen en wint Lankforst er 234. Uiteraard heeft dit gevolgen voor de omvang van de scholen.

5.1.2.5 Lindenholt

Alle wijken in Lindenholt hebben te maken met een in- en uitstroom.

In totaal gaat 32% van de kinderen in Lindenholt niet in de wijk waar men woont naar school. Er is dus sprake van een aanzienlijke leerlingenstroom in Lindenholt.

Deze stroom vindt vooral plaats tussen de wijken in Lindenholt (28%).

Alle drie wijken kennen een aardige instroom (van 111 tot 293). Twee wijken ('t Acker en 't Broek) kennen een omvangrijke uitstroom (respectievelijk 330 en 187).

Uiteindelijk houden 't Broek (+106) en De kamp (+66) een positief saldo en 't Acker een negatief saldo over aan de leerlingenstromen in Lindenholt. Deze aantallen zijn van invloed op de omvang van de scholen in die wijken. De gevolgen zijn beperkt.

5.1.3 De invloed van in- en uitstroom op de omvang van scholen

De leerlingenstromen hebben tot gevolg dat in bepaalde wijken een vertrekoverschot en in andere wijken een vestigingsoverschot aan leerlingen is. De veronderstelling is, dat

een vestigingsoverschot gunstig voor de omvang van de scholen is. Dit zal in deze paragraaf nagegaan worden.

In tabel 4-2 zijn per school gegevens gepresenteerd over:

- de omvang van de basisgeneratie in de wijk waar de school gevestigd is;
- de omvang van de schoolpopulatie en;
- het saldo van in- en uitstroom in de wijk waar de school gevestigd is.

Invloed vertrek en vestigingsoverschot

Wat laat tabel 5-2 zien voor wat betreft een eventuele samenhang tussen vertrek- en vestigingsoverschot in een wijk enerzijds en het aantal leerlingen op een school in die wijk anderzijds? In dat verband het volgende.

De opheffingsnorm voor scholen ligt op 180 leerlingen. Scholen die ongeveer tussen de 180 en 225 leerlingen hebben komen in dit verband in de gevarenzone. Wordt met dit aantal van 180 tot 225 naar bovenstaande tabel gekeken dan zien we dat 9 scholen een leerlingenaantal hebben dat beneden de 225 ligt. Opvallend is het dat van die 9 scholen er 6 zijn die in een wijk liggen waar een negatief saldo is voor in- en uitstroom. In de andere drie wijken is een gering (van 32 tot 66) vestigingsoverschot. Ook valt het op dat van de 5 scholen in wijken met eveneens een klein vestigingsoverschot er 4 zijn, die tot maximaal 275 leerlingen hebben. Er is slechts één school met een groter aantal leerlingen, namelijk 382.

De cijfers laten zien dat scholen in wijken met een vertrekoverschot, maar ook in wijken met een gering vestigingsoverschot, tot de scholen met de kleinere schoolpopulaties behoren.

Ook het tegenovergestelde is te signaleren. In wijken met (forse) vestigingsoverschotten zijn de grotere scholen te vinden. Bij 11 van de betreffende 15 scholen blijkt dit het geval te zijn.

Invloed soort onderwijs op aantal leerlingen

Zoals gezegd, zijn in tabel 5-2 de basisscholen gerangschikt naar het soort onderwijs. Wordt die tabel nader bekeken dan zien we dat onder de 24 wijken waar het gewone basisonderwijs gevestigd is er 11 (of 46%) zijn die een negatief saldo overhouden van de in- en uitstroom. Opvallend is het dat van de 7 wijken met scholen met montessori-, dalton-, enz onderwijs slechts 1 wijk (of 14%) een negatief saldo heeft. Van de andere 6 wijken met dat soort onderwijs hebben er 3 een fors (meer dan 380 leerlingen) en één een gemiddeld vestigingsoverschot van ruim 100 leerlingen.

Ook valt het op, dat de 9 scholen die minder dan 225 leerlingen hebben allen deel uitmaken van de groep scholen met gewoon basisonderwijs.

Kortom, alle scholen met montessorionderwijs, enz doen het getalsmatig goed en zijn vaker dan gemiddeld gehuisvest in wijken met een ruim vestigingsoverschot. De scholen die het getalsmatig slecht doen zijn vaker dan gemiddeld gevestigd in wijken met een vertrekoverschot.

Conclusies

Op grond van deze uitkomsten mag gesteld worden, dat:

- leerlingenstromen gevolgen hebben voor de omvang van scholen. Scholen, die getalsmatig gezien in de gevarenzone zitten (de opheffingsnorm naderen), komen vaker dan gemiddeld in wijken met een vertrekoverschot voor. Scholen die groter

- zijn (niet bedreigd worden met de opheffingsnorm) komen vaker dan gemiddeld in wijken met een vestigingsoverschot voor;
- het soort onderwijs een rol meespeelt in het tot stand brengen van leerlingenstromen. Scholen met montessorionderwijs en dergelijke komen vaker dan gemiddeld voor in wijken met een vestigingsoverschot.

school	wijk	basisgen	saldo	scholpop
Gewoon basisonderwijs in Oost				
Abibakr	Altrade	459	-392	80
De Buut en Nuts	Hunnerberg	621	1460	526
De Driemaster	Bottendaal	169	32	204
De Klokkenberg	Hunnerberg	268	877	309
Klein Heijendaal	Galgenveld	353	583	475
Petrus Canisius	Benedenstad	157	65	224
Gewoon basisonderwijs in Zuid				
Brakkenstein	Brakkenstein	353	-70	287
De Akker	St Anna	229	43	275
De Hazesprong	Hazenkamp	569	377	435
De Kleine Wereld	Grootstal	399	-137	262
De Klumpert	Hatert	644	-82	258
Groot Nijeveld	Nijeveld	422	-187	235
NSV II	Hazenkamp	569	377	513
Vossenburcht	Hatert	644	-82	306
Gewoon basisonderwijs in West				
Aquamarijn	Biezen	499	-106	393
De Wieken	Wolfskuil	583	-207	190
De Zonnewende	Heseveld	399	-139	263
Het Octaaf	Neerbosch	577	-176	401
Michiel de Ruijter	Wolfskuil	583	-207	187
Gewoon basisonderwijs in Dukenburg				
De Aldenhove	Aldenhof	256	-59	197
De Dukendonk	Tolhuis	244	0	248
Lankforst	Lankforst	157	234	391
Prins Maurits	Zwanenveld	356	-161	195
Gewoon basisonderwijs in Lindenholt				
De Bloemberg	't Acker	616	-157	222
De Lindenhoeve	't Acker	616	-157	240
De Luithorst	De Kamp	522	66	382
De Wingerd	't Broek	649	106	434
Kampus	De Kamp	522	66	206
Dalton, montessorischolen, enz in Nijmegen				
De Sterredans	Hunnerberg	268	877	437
Mont Heijendaal	Galgenveld	353	583	263
Vrije School	Galgenveld	353	583	349
St Nicolaas	Goffert	236	18	257
De Lanteerne	Hees	182	386	569
Dalton Meijboom	Meijhorst	338	-92	246
Mont Dukenburg	Malvert	238	28	266
Mont Lindenholt	't Broek	649	106	325

Tabel 5-2 gevolgen in- en uitstroom voor omvang

Toelichting tabel 5-2:

- In de eerste kolom onder het hoofdje "school" wordt de school genoemd. In die kolom is Abibakr de eerst genoemde school.
- In de tweede kolom met het hoofdje "wijk" wordt de wijk waar de school gevestigd is genoemd. We zien dat Abibakr in de wijk Altrade gevestigd is.
In de bijlagen is een plattegrond van Nijmegen met een wijkindeling opgenomen.

- In de derde kolom met het hoofdje "basisgen" is het aantal kinderen dat in de wijk woont en de leeftijd voor de basisschool heeft opgenomen. Het gaat om de basisgeneratie.
 We zien dat de school Abibakr in de wijk Altrade in een wijk zit waar de basisgeneratie uit 459 kinderen bestaat.
- In de vijfde kolom met het hoofdje "saldo" staat het verschil tussen in- en uitstroom.
 We zien dat de wijk Altrade een vertrekoverschot heeft van 392 kinderen.
- In de zesde kolom staat het aantal kinderen dat een school in het schooljaar 2001-2002 had.
 Abibakr had toen 80 leerlingen.

5.2 De samenstelling van de leerlingenstromen tussen wijken

De tweede onderzoeksvraag betreft de samenstelling van de leerlingenstromen tussen wijken naar etniciteit en leerlingengewicht. Deze vraag is gesteld, omdat men wil weten of de samenstelling van de leerlingenstroom van invloed is op de samenstelling van de schoolpopulaties. De achterliggende vraag hierbij is eigenlijk of de schoolpopulaties door de in- en uitstroom afwijken van de basisgeneratie.

In de vorige paragraaf is op deze vraag ingegaan aan de hand van een analyse van de leerlingenstromen tussen stadsdelen en een vergelijking van de basisgeneratie met de schoolpopulatie van de stadsdelen. Daarbij bleek, dat die invloed gering is.

Nu weten we, dat de leerlingenstromen tussen wijken beduidend groter zijn dan tussen stadsdelen en is die vraag daarom opnieuw interessant.

Bij de beantwoording van die vraag wordt (in deze paragraaf) opnieuw ingegaan op de samenstelling van de uitstroom uit wijken en (in de volgende paragraaf) op de vergelijking tussen basisgeneratie en schoolpopulatie tussen wijken (en scholen).

In de vorige paragraaf hebben we gezien dat in heel Nijmegen 6494 van alle 11844 leerlingen binnen de eigen wijk naar school gaan. Dat is bijna 57% van alle leerlingen. Dit betekent dat er een leerlingenstroom te onderscheiden is, die 43% van alle basisschoolkinderen omvat.

De vraag is hoe deze stroom is samengesteld naar etniciteit en leerlingengewicht.

Stadsdeel	baisgen autochtonen en westerse allochtonen	basisgen niet-westerse allochtone leerlingen	autochtone en niet-westerse allochtone uitstromers		niet-westerse allochtone uitstromers	
			abs	%	abs	%
Nijmegen-Oost	1872	302	1057	56	167	55
Nijmegen-Zuid	2521	777	1189	47	272	35
Nijmegen-West	1460	837	708	50	252	30
Dukenburg	1247	690	490	39	239	35
Lindenholt	1371	411	437	32	120	29
Nijmegen totaal	8930	3067	3897	44	1054	34

Tabel 5-3 samenstelling uitstroom uit wijken naar etniciteit

Tabel 5-3 laat zien, dat in Nijmegen 3897 (of 44%) van alle 8930 autochtone en westerse allochtone leerlingen in Nijmegen niet in de eigen wijk naar school gaat. Voor

de niet-westerse allochtone leerlingen bedraagt dat percentage 34 (of 1054 van alle 3067 leerlingen).

Vooral in Oost (56%) en West (50%) is het percentage autochtone en westerse allochtone uitstromende leerlingen hoog. In Oost is het percentage uitstromende niet-westerse allochtone leerlingen met 50% ook hoog te noemen.

In Nijmegen-West is de uitstroom van niet-westerse allochtone leerlingen 20% lager dan van de autochtone en westerse allochtone leerlingen. Dit betekent dat er in dat stadsdeel 456 autochtone en westerse allochtone kinderen meer uit hun woonwijk uitstromen dan niet-westerse allochtone leerlingen.

De vraag is nu of de uitstroom veel anders is samengesteld dan de basisgeneratie. In dat verband het volgende.

De uitstroom uit de wijken in Nijmegen bestaat voor 79% uit autochtone en westerse allochtone en voor 21% uit niet-westerse allochtone leerlingen.

Zoals al eerder vermeld bedraagt het aantal autochtone en westerse allochtone leerlingen in Nijmegen 76% en het aantal niet-westerse allochtone leerlingen 24%.

De verschillen tussen basisgeneratie en uitstromende leerlingen voor etniciteit zijn eigenlijk klein te noemen.

Ook voor leerlingengewicht is de samenstelling van de leerlingenstromen nagegaan door de uitstroom uit te drukken in procenten van de basisgeneratie. In onderstaande tabel staan de resultaten.

Stadsdeel	1,0- leerlingen die uitstromen		overige gewichtsl eer- lingen die uitstromen	
	abs	%	abs	%
Nijmegen-Oost	394	48	48	36
Nijmegen-Zuid	686	42	281	29
Nijmegen-West	566	62	311	27
Dukenburg	166	30	239	34
Lindenholt	396	32	123	26
Nijmegen totaal	2213	39	1004	29

Tabel 5-4 samenstelling uitstroom naar leerlingengewicht

Tabel 5-4 laat zien, dat 39% van alle 1,0-leerlingen in Nijmegen niet in de eigen wijk naar school gaat. Van de leerlingen met een zwaarder gewicht dan 1,0 gaat daarentegen 29% niet in de eigen wijk naar school.

In Nijmegen-West mag het percentage 1,0-leerlingen dat niet in de eigen wijk naar school gaat met 62 groot genoemd worden. In dat stadsdeel is het verschil in uitstroom tussen 1,0- en overige gewichtsl eerlingen relatief gezien ook het grootst (62% tegen 27%).

Ook hier is gezocht naar het antwoord op de vraag of de leerlingenstroom tussen wijken wezenlijk anders is samengesteld dan de basisgeneratie. In dat verband kan gewezen worden op het volgende.

De uitstroom van leerlingen uit wijken in Nijmegen bestaat voor 69% uit 1,0-leerlingen en voor 31% uit overige gewichtsl eerlingen.

Zoals al eerder vermeld bedraagt het aantal 1,0-leerlingen in Nijmegen 68% en het aantal overige gewichtsl eerlingen 32%.

Met andere woorden, het verschil tussen de leerlingenstromen en de basisgeneratie voor leerlingengewicht is voor heel Nijmegen te verwaarlozen.

5.3 De gevolgen voor de schoolpopulaties in wijken

Zoals gezegd, de tweede onderzoeksvraag betreft de samenstelling van de leerlingenstromen naar etniciteit en leerlingengewicht. Deze vraag is gesteld, omdat men wil weten of de samenstelling van de leerlingenstroom van invloed is op de samenstelling van de schoolpopulaties. De achterliggende vraag hierbij is eigenlijk of de schoolpopulaties op wijkniveau door de in- en uitstroom afwijken van de basisgeneratie. In de vorige paragraaf is ingegaan op de vraag naar de samenstelling van de uitstroom uit wijken en hebben we gezien, dat de uitstroom meer autochtone en meer 1,0-leerlingen omvat dan niet-westerse en overige gewichtsl leerlingen. In deze paragraaf worden de gevolgen hiervan voor de schoolpopulaties in wijken en scholen geïnventariseerd door de basisgeneratie van een wijk te vergelijken met de schoolpopulatie. Dit wordt voor wijken en voor scholen apart gedaan. De betreffende gegevens hierover voor scholen zijn in tabel 4-5 in paragraaf 4.3.6 te vinden.

5.3.1 Oost

De gevolgen van de in- en uitstroom voor de samenstelling van de schoolpopulatie zijn in kaart gebracht door de schoolpopulatie te vergelijken met de basisgeneratie. Bij de samenstelling is gelet op de kenmerken etniciteit en leerlingengewicht. Voor de wijken in Oost leverde dit de volgende resultaten op.

Etniciteit in wijken

De in- en uitstroom hebben voor de wijk Benedenstad tot gevolg dat er in de populatie van de betreffende school sprake is van een geringe oververtegenwoordiging van de autochtone leerlingen (4,6%) en een ondervertegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen (6,0%).

In Hengstdal is dit ook het geval. Daar zijn de autochtone leerlingen eveneens met 4,6% oververtegenwoordigd en de allochtone leerlingen met 6,1% ondervertegenwoordigd.

In de wijken Bottendaal (8,9%), Altrade (88,9%) en Hunnerberg (7,0%) is daarentegen sprake van een oververtegenwoordiging van de niet-westers allochtone leerlingen. In Altrade is die het grootst. Dit heeft te maken met de daar aanwezige islamitische school.

De gevolgen voor de samenstelling naar etniciteit van schoolpopulaties

Abibakr, de islamitische school in de wijk Altrade, neemt in Oost een aparte positie in. Deze school trekt vanwege de specifieke denominatie alleen niet-westerse allochtone leerlingen.

Verder is er in Oost eigenlijk alleen voor de Driemaster in Bottendaal een relatief grote (11%) ondervertegenwoordiging te zien van autochtone leerlingen. Dit komt overeen met de hiervoor reeds gemaakte constatering over Bottendaal.

Een tweede school die genoemd kan worden is De Klokkenberg in Hunnerberg. Op deze school zijn de autochtone leerlingen met 8% ondervertegenwoordigd ten opzichte van de basisgeneratie.

Op deze twee met name genoemde scholen bedragen de percentages autochtone leerlingen respectievelijk 66% en 76%. Bij de andere scholen zijn de verschillen tussen basisgeneratie en de schoolpopulatie nooit groter dan 5% en liggen de percentages autochtone leerlingen tussen 78 en 88%.

Gewicht in wijken

De in- en uitstroom hebben voor de samenstelling van de schoolpopulaties in de wijken in Oost niet allemaal hetzelfde gevolg. In de ene wijk is er sprake van een onder- en de andere wijk van een oververtegenwoordiging van de 1,0-leerlingen. Hetzelfde kan geconstateerd worden voor de 1,25- en 1,9-leerlingen. De verschillen liggen over het algemeen tussen de 5 en 10%. Alleen in Altrade is er een groot verschil tussen de basisgeneratie en de schoolpopulatie. Dit verschil heeft alles te maken met de islamitische school in die wijk.

Gevolgen voor de samenstelling naar leerlingengewicht van de schoolpopulaties

Ook voor de scholen in Oost hebben de in- en uitstroom niet dezelfde gevolgen. In drie scholen is er in de schoolpopulaties sprake van een ondervertegenwoordiging van de 1,0-leerlingen ten opzichte van de basisgeneratie. Bij twee scholen bedraagt die ondervertegenwoordiging respectievelijk 11 (De Klokkenberg) en 9% (de Sterredans). Bij deze cijfers kan de vraag naar de betrouwbaarheid ervan gesteld worden. De gegevens over de basisgeneratie van Hunnerberg hoeven immers niet te kloppen (zie onderzoeksopzet). Het percentage 1,0-leerlingen in deze scholen bedraagt respectievelijk 89 en 91.

Alleen voor de school Abibakr in Altrade is er een groot verschil (77%) tussen de basisgeneratie en de schoolpopulatie voor het leerlingengewicht. Dit verschil heeft alles te maken met de islamitische signatuur van de school in die wijk.

5.3.2 Zuid

Etniciteit in wijken

De in- en uitstroom hebben voor de samenstelling van de schoolpopulaties in de wijken in Zuid niet allemaal dezelfde gevolgen.

Zo is in Nijeveld het aantal autochtone leerlingen 13% lager dan in de basisgeneratie, terwijl in de Goffert de autochtone leerlingen met ruim 10% oververtegenwoordigd zijn in de schoolpopulatie.

Daarnaast kan gewezen worden op de verschillen in Grootstal. In de Grootstal bevat de basisgeneratie 67,1% autochtonen en de schoolpopulatie daarentegen maar 60,8%. Een verschil van 6,3%.

Gevolgen voor de samenstelling naar etniciteit van de schoolpopulaties

De verschillen ten gevolge van in- en uitstroom zijn vooral op de scholen De Klumpert (Hatert), Groot Nijeveld (Nijeveld), de Hazesprong (Hazenkamp), St Nicolaas (Goffert) en Vossenburcht (Hatert) te merken.

Op De Klumpert, Groot Nijeveld en De Hazesprong zijn de niet-westerse allochtonen met respectievelijk 17, 13 en 9% oververtegenwoordigd ten opzichte van de basisgeneratie.

Op de St Nicolaasschool en de Vossenburcht zijn de autochtone leerlingen met respectievelijk 11 en 10% oververtegenwoordigd.

Gewicht in de wijken

De in- en uitstroom in Zuid hebben tot gevolg, dat de 1,0-leerlingen in de schoolpopulatie met 7,4% oververtegenwoordigd zijn.

Deze oververtegenwoordiging is alleen in de wijk Goffert terug te vinden. In die wijk is het aandeel 1,0-leerlingen in de basisgeneratie 58,1 en in de schoolpopulatie 95,0. Een oververtegenwoordiging van 36,9% in de schoolpopulatie.

In alle andere wijken in Zuid zijn de 1,0-leerlingen ondervertegenwoordigd.

Dit is vooral in Nijeveld het geval. Bestaat de basisgeneratie in die wijk voor 32,0% uit 1,0-leerlingen, de schoolpopulatie heeft er daarentegen maar 7,1%.

In Grootstal en de Hazenkamp zijn de 1,0-leerlingen ondervertegenwoordigd in de schoolpopulaties. De verschillen tussen de basisgeneratie en de schoolpopulatie voor de 1,0-leerlingen bedragen respectievelijk 12,6% en 9,0%.

Gevolgen voor de samenstelling naar leerlingengewicht voor de schoolpopulaties

Eén en ander leidt er toe, dat op de scholen De klumpert (26%) in de wijk Hatert en Groot Nijeveld (25%) in de wijk Nijeveld een oververtegenwoordiging is van de 1,25- en 1,9-leerlingen ten opzichte van de basisgeneratie.

Daarentegen is er op de St Nicolaasschool in de wijk Goffert en Vossenburcht in Hatert een oververtegenwoordiging van 1,0-leerlingen van respectievelijk 35 en 21%.

5.3.3 West

Etniciteit in wijken

In de verschillende wijken in West is sprake van aanzienlijke verschillen tussen de basisgeneratie (de kinderen die er wonen) en schoolpopulatie (de kinderen die er naar school gaan) voor etniciteit.

Dat geldt met name voor de wijken Wolfskuil en Heseveld.

In de Wolfskuil bevat de basisgeneratie 51,4% autochtonen en de schoolpopulatie daarentegen maar 40,9%. Een verschil van 9,5%. Ook voor de niet-westerse allochtone leerlingen kan een dergelijk verschil geconstateerd worden, maar nu in het voordeel van de schoolpopulatie. Deze bevat 11,6% meer niet-westerse allochtonen dan de basisgeneratie.

Voor Heseveld zijn de verschillen nog groter. De basisgeneratie bevat 10,1% meer autochtone leerlingen dan de schoolpopulatie en 12,9% minder niet-westerse allochtone leerlingen.

Gevolgen voor de samenstelling naar etniciteit voor de schoolpopulaties

De in- en uitstroom in de wijken in West hebben tot gevolg, dat op alle scholen in dat stadsdeel de niet-westerse allochtone leerlingen in de schoolpopulatie oververtegenwoordigd zijn. Deze oververtegenwoordiging ten opzichte van de basisgeneratie bedraagt voor de Wieken (Wolfskuil) 16%, voor Michiel de Ruijter (Wolfskuil) 8%, voor het Octaaf (Neerbosch-Oost) 9% en voor de Zonnewende (Heseveld) 13%.

Gewicht in de wijken

In de verschillende wijken in West is er voor het leerlingengewicht sprake van aanzienlijke verschillen tussen de basisgeneratie (de kinderen die er wonen) en de schoolpopulatie (de kinderen die er naar school gaan). Zo wonen er in alle wijken meer 1,0-leerlingen dan er naar school gaan. Dat verschil is in de wijk Heseveld zelfs bijna 30%. In de Biezen en de Wolfskuil bedragen die verschillen respectievelijk bijna 24 en 21% en in Neerbosch Oost is het verschil 15%. In Hees bedraagt het verschil 5%. Uiteraard zijn de 1,25- en 1,9-leerlingen in de schoolpopulatie ten opzichte van de basisgeneratie oververtegenwoordigd.

Gevolgen voor de samenstelling naar leerlingengewicht van de schoolpopulaties

De in- en uitstroom hebben voor alle scholen in West tot gevolg, dat er in de schoolpopulaties sprake is van een ondervertegenwoordiging van de 1,0-leerlingen ten opzichte van de basisgeneratie. Vooral op de scholen De Wieken (Wolfskuil), De Zonnewende (Heseveld) en de Aquamarijn (Biezen) is deze ondervertegenwoordiging groot. Ten opzichte van de basisgeneratie in de wijken van vestiging van deze scholen zijn de 1,0-leerlingen respectievelijk met 24%, 27% en 23% ondervertegenwoordigd.

5.3.4 *Dukenburg*

Etniciteit in wijken

In een aantal wijken in Dukenburg is sprake van aanzienlijke verschillen tussen de basisgeneratie en schoolpopulatie voor wat de etniciteit betreft. In de wijken Tolhuis, Aldenhof en Lankforst is het aantal autochtone leerlingen in de schoolpopulatie respectievelijk 7,0, 12,7 en 10,7% lager dan in de basisgeneratie. In Malvert zijn de autochtone leerlingen daarentegen met 33% oververtegenwoordigd in de schoolpopulatie.

Gevolgen voor de samenstelling naar etniciteit van de schoolpopulaties

De in- en uitstroom hebben voor de scholen in Dukenburg dezelfde gevolgen als voor de wijken. Iedere wijk heeft namelijk een eigen school. Daarom zijn de populaties van de scholen gelijk aan de schoolpopulatie in een wijk.

Gewicht in de wijken

Voor de wijk Malvert is een oververtegenwoordiging te constateren. In die wijk is het aandeel 1,0-leerlingen in de basisgeneratie 24,6 en in de schoolpopulatie 100,0. Een oververtegenwoordiging van 75,4% in de schoolpopulatie. In alle andere wijken in Dukenburg zijn de 1,0-leerlingen in de schoolpopulatie ondervertegenwoordigd. Dit is vooral in Lankforst (-22,7%) en Tolhuis (-12,1%) het geval. Uiteraard zijn in de twee laatst genoemde wijken de 1,25- en 1,9-leerlingen in de schoolpopulatie oververtegenwoordigd ten opzichte van de basisgeneratie .

Gevolgen voor de samenstelling naar leerlingengewicht van de schoolpopulaties

De in- en uitstroom hebben voor de scholen in Dukenburg dezelfde gevolgen als voor de wijken. Iedere wijk heeft namelijk een eigen school. Daarom zijn de populaties van de scholen gelijk aan de schoolpopulatie in een wijk.

5.3.5 *Lindenholt*

Etniciteit in wijken

Het blijkt, dat de verschillen tussen de basisgeneratie en de schoolpopulatie voor wat etniciteit betreft in de wijken Lindenholt niet groot zijn (nog geen 3%).

Gevolgen voor de samenstelling naar etniciteit van de schoolpopulaties

Op de school de Bloemberg in de wijk 't Acker en de school de Kampus in de wijk De Kamp zijn de autochtone leerlingen in de schoolpopulatie ten opzichte van de basisgeneratie ondervertegenwoordigd en wel met respectievelijk 11 en 7%.

Op de Lindenhoeve in de wijk 't Acker zijn de autochtone leerlingen met 6% oververtegenwoordigd.

Op de genoemde scholen zijn de niet-westerse allochtone leerlingen in de schoolpopulatie dan ook oververtegenwoordigd dan wel ondervertegenwoordigd. In De Bloemberg bedraagt die oververtegenwoordiging 11% en op de Kampus 8%.

Gewicht in de wijken

De in- en uitstroom leiden voor "Lindenholt als totaal" nauwelijks tot verschillen in de samenstelling van de basisgeneratie en schoolpopulatie voor het leerlingengewicht. Ook in de wijken in Lindenholt zijn de verschillen tussen de basisgeneratie en schoolpopulatie niet groot. Alleen voor 't Acker kan een enigszins tot de verbeelding sprekend verschil geconstateerd worden. In die wijk zijn de 1,0-leerlingen in de schoolpopulatie met 8,2% ondervertegenwoordigd ten opzichte van de basisgeneratie

Gevolgen voor de samenstelling naar leerlingengewicht van de schoolpopulaties

Zijn de verschillen tussen de wijken in Lindenholt beperkt, tussen scholen kunnen aanzienlijker verschillen geconstateerd worden. Zo blijkt, dat de 1,0-leerlingen vooral in de schoolpopulatie op de montessorischool Lindenholt in de wijk 't Broek oververtegenwoordigd zijn en wel met 16%. Daarnaast is er een oververtegenwoordiging van deze leerlingen te constateren in de schoolpopulatie van de school de Luithorst met 7%.

Van een sterke oververtegenwoordiging van 1,25- en 1,9-leerlingen is sprake op de school de Bloemberg (16%) in de wijk 't Acker. Daarnaast op de scholen de Lindenhoeve (5%) in de wijk 't Acker en de Kampus (9%) in de wijk de Kamp.

5.3.6 De invloed van in- en uitstroom op samenstelling schoolpopulaties

Etniciteit

Nagegaan is hoe de samenstellingen van de basisgeneratie en de schoolpopulatie is naar etniciteit. De betreffende gegevens zijn opgenomen in de 4de en 5de kolom van tabel 5-6. De bedoeling hiervan is na te gaan of er een verband is tussen in- en uitstroom enerzijds en onder- en oververtegenwoordiging van categorieën leerlingen anderzijds. De vraag is of er bijvoorbeeld veel autochtone leerlingen uit een wijk stromen waardoor er enerzijds scholen met veel autochtone en anderzijds scholen met veel allochtone leerlingen ontstaan. Daarna worden die gegevens gerelateerd aan de vertrek- en vestigingsoverschotten.

Onder- en oververtegenwoordiging

Een vraag hierbij is wanneer een onder- of oververtegenwoordiging voldoende relevant is om genoemd te worden. In deze paragraaf wordt een verschil van 10% aangehouden. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat dit gemiddeld gezien al grote verschillen zijn.

Worden de oververtegenwoordigingen van de niet-westerse allochtone leerlingen van meer dan 10% genoemd dan laat tabel 5-5 zien dat die voorkomen bij de volgende scholen: Abibakr, De Klumpert, Groot Nijeveld, De Wieken, De Zonnewende, De Aldenhove en Lankforst.

Het zal duidelijk zijn, dat een oververtegenwoordiging, ook al is die 10%, op zich nog niet zoveel zegt. Immers, in een wijk met 5% allochtone leerlingen hoeft een oververtegenwoordiging van 10% nog geen probleem te zijn. En alhoewel de 10%-grens gekozen is op basis van de resultaten van dit onderzoek en relatief hoog blijkt te zijn, hoeft deze grens dus nog niet te wijzen op een onevenwichtige situatie. De vraag blijft dus welke cijfers in dit verband wel iets zeggen over het eventuele voorkomen van dergelijke problemen. In dat verband kan gewezen worden het feit, dat vaak een grens van 50% aangehouden wordt om aan te geven dat een school veel niet-westerse allochtone leerlingen heeft.

In verband met de hier bovengenoemde feiten nemen we als uitgangspunt dat de schoolsamenstelling problematisch kan zijn (dus niet hoeft te zijn) wanneer:

- scholen 50% of meer niet-westerse leerlingen hebben en;
- een oververtegenwoordiging hebben van 10% of meer ten opzichte van de basisgeneratie.

scholen	50% of meer niet-westerse allochtonen	afwijking van basisgeneratie van 10% of meer
Abibakr	ja	ja
De Klumpert	ja	ja
Groot Nijeveld	ja	ja
De Wieken	ja	ja
De Zonnewende	nee	ja
Het Octaaf	ja	nee
Michiel de Ruijter	ja	nee
De Aldenhove	ja	ja
De Meijboom	ja	nee
Lankforst	nee	ja

Tabel 5-5 scholen met veel niet-westerse allochtonen

Bij toepassing van de 50%-grens kunnen de volgende scholen in Nijmegen genoemd worden: Abibakr, De Klumpert, Groot Nijeveld, De Wieken, Het Octaaf, Michiel de Ruijter, De Aldenhove, en De Meijboom.

Scholen die in beide rijtjes voorkomen zijn Abibakr, De Klumpert, Groot Nijeveld, De Wieken en Aldenhove. Dit zijn dus scholen met meer dan 50% leerlingen van niet-westerse allochtone etniciteit en een oververtegenwoordiging van meer dan 10% in vergelijking met de basisgeneratie.

Het Octaaf, Michiel de Ruijter en de Meijboom hebben ook meer dan 50% niet-westerse allochtone leerlingen, maar de schoolpopulatie is meer in overeenstemming met de basisgeneratie.

Opvallend is dat in de categorie scholen van montessorionderwijs en dergelijke maar twee van de 8 scholen een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen hebben, namelijk de Sterredans (+ 6%) en De Lanteerne (7%). Het gaat dan om 25% (of 1 op de vier) van de betreffende scholen.

Bij de scholen met gewoon basisonderwijs hebben 18 van de 28 scholen een oververtegenwoordiging van 5% of meer van niet-westerse allochtone leerlingen. Hier gaat het om 64% van de betreffende scholen.

Een ondervertegenwoordiging van de niet-westerse allochtone leerlingen met 10% of meer treedt op bij de scholen St Nicolaas en Montessorischool Dukenburg. Hier zijn de autochtone en westerse allochtone leerlingen dus (sterk) oververtegenwoordigd.

Relatie oververtegenwoordiging en vestigingsoverschot

In verband met het bepalen van de gevolgen van de in- en uitstroom voor de samenstelling van de scholen naar etniciteit, mag het opvallend genoemd worden, dat 6 van de 7 scholen, met een oververtegenwoordiging van 10% of meer van niet-westerse allochtone leerlingen, in een wijk liggen met een vertrekoverschot aan leerlingen.

Wordt dit eventuele verband tussen oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen enerzijds en vertrekoverschot anderzijds ook nagegaan voor de scholen met een oververtegenwoordiging tussen de 5 en 10% van de laatst genoemde groep leerlingen dan is dit verband niet zo duidelijk meer. Van de 13 scholen die dat betreft zijn er 7 die in een wijk liggen waar sprake is van een vestigingsoverschot.

Maar, gecombineerd met de kennis van de vorige paragraaf, namelijk dat de niet-westerse allochtone leerlingen minder uitstromen dan de andere onderscheiden etnische categorieën mag aangenomen worden, dat de uitstroom gevolgen heeft voor de oververtegenwoordiging van de niet-westerse allochtone leerlingen op de meeste scholen. Uiteraard geldt dit ook voor de onder- en oververtegenwoordiging van autochtone leerlingen.

Kortom, aangenomen wordt, dat de samenstelling van de schoolpopulaties naar etniciteit van de meeste scholen beïnvloed wordt door de in- en uitstroom.

Oververtegenwoordiging allochtonen en uitstroom autochtonen

Nagegaan is of er een verband is tussen een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen en de grootte van de uitstroom van autochtonen. Daarvoor is te rade gegaan in de (nog te publiceren) Onderwijsmonitor van de afdeling Onderzoek en Statistiek. Hierbij bleek het volgende.

Van de 6 wijken met de 7 scholen met 50% of meer niet-westerse leerlingen (Abibakr niet meegerekend) hebben er 4 een grotere uitstroom van autochtone leerlingen dan de gemiddelde uitstroom in het stadsdeel waarin de wijk ligt. Het gaat dan om de wijken Nijeveld (68% versus 44%), Wolfskuil (61% versus 43%), Meijhorst (48% versus 38%) en Aldenhof (48% versus 38%).

Voor de andere twee wijken (Hatert en Neerbosch) kan in dit verband het volgende geconstateerd worden.

In Hatert is geen sprake van een grotere uitstroom van autochtone leerlingen (zelfs lager dan het gemiddelde van het stadsdeel Zuid) . Maar in die wijk zijn twee scholen waarvan de één wel een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen heeft en de andere niet.

En in Neerbosch ligt de uitstroom van autochtone leerlingen gelijk aan het gemiddelde van het stadsdeel West.

- Met andere woorden, de uitstroom van autochtone leerlingen in wijken met een relatief groot aandeel niet-westerse allochtone leerlingen in de basisgeneratie (38% of meer) is over het algemeen groter dan in wijken met relatief kleiner aandeel niet-westerse allochtone leerlingen.

school, wijk van vestiging	saldo in- en uitstroom	schoolpopulatie	percenta ge niet-westerse alloch in basisgeneratie	percenta ge niet-westerse alloch in schoolpopulatie	percenta ge 1,0-leerlingen in de basisgeneratie	percenta ge 1,0-leerlingen in de schoolpopulatie
Gewoon basisonderwijs in Oost						
Abibakr ,Altade	-392	80	11	100	98	21
Buut, Nuts ,Hunnerberg	1460	526	6	13	100	99
Driemaster, Bottendaal	32	204	20	29	80	75
Klokkenberg, Hunnerberg	877	309	6	15	100	89
Klein Heijendaal, Galgenv	583	475	7	8	100	100
Petrus Canisius, Ben Stad	65	224	22	16	62	69
Gewoon basisonderwijs in Zuid						
Brakkenstein, Brakkenstei	-70	287	4	4	99	100
Akker, St Anna	43	275	9	10	93	99
Hazesprong, Hazenkamp	377	435	7	16	96	88
Kleine Wereld, Grootstal	-137	262	29	36	69	56
Klumpert, Hatert	-82	258	41	58	28	2
Groot Nijeveld, Nijeveld	-187	235	49	62	32	7
NSV II, Hazenkamp	377	513	7	5	96	100
Vossenburcht, Hatert	-82	306	41	32	28	49
Gewoon basisonderwijs in West						
Aquamarijn, Biezen	-106	393	23	32	36	13
Wieken, Wolfskuil	-207	190	46	62	24	0
Zonnewende, Heseveld	-139	263	29	42	61	34
Octaaf, Neerbosch	-176	401	42	51	51	36
Michiel de Ruijter, Wolfsk	-207	187	46	54	24	6
Gewon basisonderwijs in Dukenburg						
Aldenhove, Aldenhof	-59	197	40	52	34	33
Dukendonk, Tolhuis	0	248	25	30	67	55
Lankforst, Lankforst	234	391	27	38	74	51
Pr Maurits, Zwanenveld	-161	195	28	29	44	41
Gewoon basisonderwijs in Lindenholt						
Bloemberg, 't Acker	-157	222	24	33	68	53
Lindenhoeve, 't Acker	-157	240	24	19	68	65
De Luijthorst, De Kamp	66	382	31	27	75	82
Kampus, De Kamp	66	206	31	39	75	67
Wingerd, 't Broek	106	434	12	10	74	69
Montessorionderwijs en dergelijke						
Sterredans, Hunnerberg	877	437	6	12	100	91
Heijendaal, Galgenveld	583	263	7	9	100	100
Vrije School, Galgenveld	583	349	7	6	100	100
St Nicolaas, De Goffert	18	257	17	7	95	93
Lanteerne, Hees	386	569	9	16	89	83
Meijboom, Meijhorst	-92	246	61	65	31	30
Dukenburg, Malvert	28	266	60	25	25	100
Lindenholt, 't Broek	106	325	12	15	74	90

Tabel 5-6 gevolgen in en uitstroom voor samenstelling schoolpopulatie naar etniciteit en gewicht

Leerlingengewicht

Nagegaan is hoe de samenstellingen van de basisgeneratie en de schoolpopulatie naar leerlingengewicht is. De gegevens hierover zijn opgenomen in de 6de en 7de kolom van tabel 5-6.

Als er sprake is van een oververtegenwoordiging van 1,0-leerlingen in de schoolpopulatie is onderzocht of er in de wijk waar de betreffende school gevestigd is sprake is van een vestigingsoverschot. Daarvoor zijn de gegevens in de 2de kolom gebruikt.

Eerst is weer nagegaan welke scholen een ondervertegenwoordiging hebben van 1,0-leerlingen.

scholen	50% of meer 1,25 en 1,9-leerlingen	ondervertegenwoordiging van 10% of meer van 1,0-leerlingen
Abibakr	ja	ja
De Klumpert	ja	ja
De Vossenburcht	ja	nee
Groot Nijeveld	ja	ja
Aquamarijn	ja	ja
De Wieken	ja	ja
Michiel de Ruijter	ja	ja
De Zonnewende	ja	ja
Het Octaaf	ja	ja
De Aldenhove	ja	nee
Prins Maurits	ja	nee
De Meijboom	ja	nee
De Driemaster	nee	ja
De Klokkenberg	nee	ja
De Kleine Wereld	nee	ja
De Dukendonk	nee	ja
De Lankforst	nee	ja
De Bloemberg	nee	ja

Tabel 5-7 scholen met veel leerlingen met een gewicht groter dan 1,0

Er zijn 12 scholen met een percentage 1,25- en 1,9-leerlingen hoger dan 50. Dat zijn Abibakr, De Klumpert, Vossenburcht, Groot Nijeveld, Aquamarijn, De Wieken, Michiel de Ruijter, De Zonnewende, Het Octaaf, De Aldenhove, Prins Maurits en De Meijboom.

Er zijn 13 scholen waar de 1,0-leerlingen met meer dan 10% ondervertegenwoordigd en de 1,25- en 1,9-leerlingen dus meer dan 10% oververtegenwoordigd zijn ten opzichte van de basisgeneratie. Van de 12 hierboven genoemde scholen zijn dat er 8, namelijk: Abibakr, De Klumpert, Groot Nijeveld, Aquamarijn, De Wieken, De Zonnewende, Het Octaaf en Michiel de Ruijter.

In een vorige paragraaf hebben we gezien dat de 1,0-leerlingen meer uitstromen dan de 1,25- en 1,9-leerlingen. Uiteraard kan dit invloed hebben op de samenstelling van de schoolpopulaties. Immers, in de wijken waar de uitstroom van 1,0-leerlingen groter is dan de uitstroom van de andere leerlingen zullen de laatst genoemde categorieën oververtegenwoordigd raken. Dit zal zeker het geval zijn als er niet een evenredige instroom tegenover staat. In de wijken waar de 1,0-leerlingen sterker instromen dan de andere leerlingen zullen de 1,0-leerlingen oververtegenwoordigd raken. Kijken we naar tabel 5-6 dan is inderdaad te zien, dat een dergelijk proces plaatsvindt. Er zijn namelijk 13 scholen waarin de 1,0-leerlingen met 10% of meer ondervertegenwoordigd zijn. 10 Van die scholen staan in wijken waar sprake is van een vertrekoverschot. Bovendien zijn er 3 scholen waarin de 1,0-leerlingen met 10% of

meer oververtegenwoordigd zijn. Twee van die drie scholen liggen in wijken met een vestigingsoverschot(je).

Verder valt het op, dat van de 8 Montessorischolen, Jenaplanscholen en Vrije School er slechts 2 (of 25%) een ondervertegenwoordiging van de 1,0-leerlingen hebben die tussen de 6 en 10% ligt. Bij de scholen met gewoon basisonderwijs hebben er 15 van de 28 (of 54%) een ondervertegenwoordiging van 1,0-leerlingen van 6% of meer. Op de laatst genoemde scholen is de ondervertegenwoordiging gemiddeld beduidend groter. Er waren er immers 13 scholen met een ondervertegenwoordiging met 10% of meer.

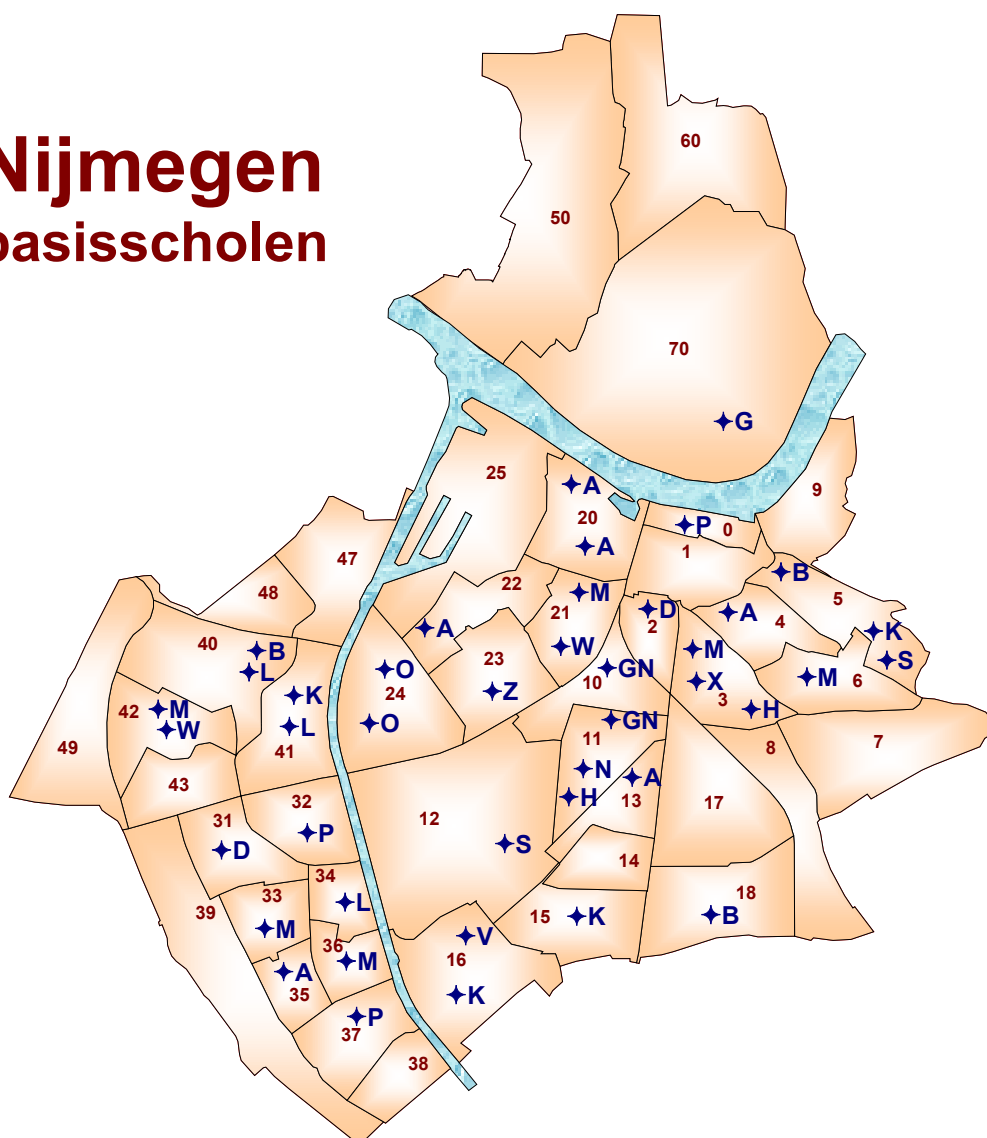
Conclusies

- In een vorig hoofdstuk hebben we geconstateerd, dat veel leerlingen (43%) buiten de eigen wijk naar school gaan.
- Ook hebben we toen geconstateerd, dat de autochtone - en 1,0-leerlingen in die stromen oververtegenwoordigd zijn.
- Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat niet-westerse – en 1,25- en 1,9-leerlingen vaker in de eigen wijk naar school gaan.
- Nu constateren we, dat 6 van de 7 scholen met een oververtegenwoordiging van 10% of meer van niet-westerse allochtone leerlingen in een wijk liggen met een vertrekoverschot.
- En we constateren ook, dat 10 van de 13 scholen met een oververtegenwoordiging van 1,25- en 1,9-leerlingen van 10% of meer in wijken liggen met een vertrekoverschot.
- Op grond van deze uitkomsten kan de vraag, of de in- en uitstroom van leerlingen van invloed zijn op de samenstelling van de schoolpopulaties, bevestigend beantwoord worden.

- Tenslotte blijkt, dat het soort onderwijs een rol meespeelt in het tot stand brengen van segregatie tussen autochtone en westerse allochtone leerlingen enerzijds en niet-westerse allochtone leerlingen anderzijds. Van de acht scholen met montessorionderwijs en dergelijke hebben twee scholen (of 25%) een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtone leerlingen van respectievelijk 6 en 7%. Bij de andere scholen hebben er 18 van de 28 (of 64%) een oververtegenwoordiging van niet-westers allochtone leerlingen van 6% of meer. Ook voor gewichtsl leerlingen kan een dergelijke segregatie geconstateerd worden. Weer hebben twee van de acht montessorischolen e.d. (of 25%) een oververtegenwoordiging van 1,0-leerlingen van 6% of meer. Bij de scholen met gewoon basisonderwijs zijn dat 15 van de 28 scholen (of 54%).

6 Bijlage: Kaart ligging basisscholen

Nijmegen basisscholen

Oost	Zuid	West	Dukenburg	Lindenholt	WaalSprong
00 Benedenstad	10 Nijveld	20 Biezen	31 Tolhuis	40 't Acker	50 Oosterhout
01 Centrum	11 Hazenkamp	21 Wolfskuil	32 Zwaneneveld	41 De Kamp	60 Ressen
02 Bottendaal	12 Goffert	22 Hees	33 Meijhorst	42 't Broek	70 Lent
03 Galgenveld	13 St Anna	23 Heseveld	34 Lankforst	43 't Bos	
04 Altrade	14 Hatertse Hei	24 Neerbosch O	35 Aldenhof		
05 Hunnerberg	15 Grootstal	25 Haven en ind	36 Malvert		
06 Henstdal	16 Hatert		37 Weezenhof		
07 Kwakkenberg	17 Heijendaal				
08 Groenewoud	18 Brakkenstein				
09 Ooyse Schependom					